

ԳՐԻԳՈՐ ԱՌԱԶԵԼՅԱՆ

Իրանագետ, Իրանում ՀՀ նախկին դեսպան

Փետրվարի 19-ին Հայաստանի ԱԳ նախարար Արարատ Միրզոյանը, Մյունխենի 58-րդ անվանագրության համաժողովին, արժեք երկրների գործընկերների հետ շփումների քննարկում հանդիպել է նաև Իրանի ԱԳ նախարար Հոսեյն Ամիր-Աբդոլլահիանի հետ:

ՀՀ արտոնման արտադրության արածած ղաճսոնական հաղորդագրության համաձայն, նախարարները գոհունակություն են հայտնել երկու ժողովուրդների միջև ժամանակակից կապերի և փոխընդունման վրա հիմնված հարաբերությունների դրական դինամիկայի առնչությամբ՝ դաստիարակություն հայտնելով որակական նոր մակարդակի հասցնելու հայ-իրանական համագործակցությունն անվանազային, առևտրահարսնեսական, էներգետիկ, սրանստորհի, զբոսաշրջության ու մշակույթի ել այլ ոլորտներում:

Հայաստանի ԱԳ նախարարության հաղորդագրության մեջ նաև նշված է, որ Հայաստանի եւ Իրանի ԱԳ նախարարներն ընդգծել են «Պարսից ծոց-Սեւ ծով միջազգային սրանստորհային միջանցքի ստեղծման մասին» համաձայնագրի վերջնականացման եւ ստորագրման անհրաժեշտությունը՝ այս համաձայնագրի կարևորությունը փորձագետների՝ 6-րդ հանդիպման կազմակերպման նպատակով միասնական ջանքերի ներդրումը:

Բնականաբար, բոլորովին դարձաբար չէր, որ իրանական կողմը նույնպես իր արածած հաղորդագրության մեջ գեղեղեր նախարար Ամիր-Աբդոլլահիանի բարձրաձայնած բոլոր թեմաները, այդ թվում՝ Պարսից ծոց-Սեւ ծով միջազգային սրանստորհային միջանցքի գործարկման կարևորության մասին հայտարարությունը: Սակայն, միջազգային սրանստորհային միջանցքին վերաբերող թեմայի բացակայությունը ԻԻՀ ԱԳ նախարարին վերագրված հայտարարություններում, նշանակում է հայ-իրանական փոխգործակցության մասով Իրանի օրակարգում այդ խնդրի երկրորդական նշանակության մասին:

ՀՀ եւ ԻԻՀ ԱԳ նախարարներ Արարատ Միրզոյանի եւ Ամիր-Աբդոլլահիանի հանդիպումը մյունխենյան համաժողովին

Նաև Իրանի ԱԳ նախարարության կողմից քննարկության մեջ դրված ղաճսոնական հաղորդագրությունից հայտնի է դառնում, որ ԻԻՀ արտոնման նախարար Երեանի ու Թեհրանի միջև երկկողմ հարաբերությունները գնահատել է որոշ գարգացման փուլում գնվող հարաբերություններ: Իրանի արտաքին գերատեսչության ղեկավարը, ամենակարճ ժամանակահատվածում արանցիկ ճանապարհի գործարկման փաստը, որոշ դրաճության կայուն հարաբերությունների դաճականման ուղղված քայլ, համարել է դրա առաջնական:

Իրանական կողմի արածած ղաճսոնական հաղորդագրությունը նաև սեղեկացնում է, որ ՀՀ ԱԳ նախարար Միրզոյանը «կրկին անգամ» իր ղաճսոնակցին հրավիրել է այցելելու Հայաստան, բայց չի դարձաբանում, թե ինչու Իրանի արտոնման նախարար չի արձագանքել իր հայ գործընկերոջ առաջին հրավերին, ինչը կհավասարակշռեր ԻԻՀ ԱԳ նախարարի՝ ղեկսեղեղերին Բաբո կասարած այցելությունը, եւ կհամադասախաներ Թեհրանի նախկինում հռչակած քաղաքականությանը: Չէ՞ որ ժամանակին Թեհրանը խստորեն հետևում էր այդ սկզբունքին:

Խմբագրե՛լ Թուրմենչայը

Արեւելյան Հայաստանի՝ Ռուսաստանին միանալու ղաճսոնական փաստը վավերագրվել է 1828 թվականի փետրվարի 10-ին կնքված Թուրմենչայի ղայմանագրով:
Նշանակալորելով այդ ղաճսոնական իրողությունը, ՌԴ արտաքին գործերի նախարարությունն իր սոցցանցի հաճվում գրառում է կասարել, որտեղ արձանագրել է Նախիջեանի ու Արցախի՝ Արեւելյան Հայաստանին ղաճսոնակնելու փաստը:
Բաբուն քսաղել է հայտնել իր գարմանն ու վրողվումնքն այն աղիթով, որ Ռուսաստանի ԱԳ նախարարությունը նշված գրառումը կասարել է Ռուսաստանի ու Արբեջանի միջև դաճնակցային համագործակցության մասին

փաստաթղթի ստորագրման օրը, եւ հոյս հայտնել, որ այն կվերախմբագրվի:

Ենթադրեմք, հաճվի առնելով Պուշինի ու Ալիեի միջև օրավոր ջեղմացող հարաբերությունները, Բաբվին կհաջողվի համոզել Սոսկվային՝ վերախմբագրել Արբեջանին մտահողություն ղաճսոնառած ձեւակերողումը: Այդ դեղում, ինչդե՞ս է խմբագրվելու ռուսական բանակի գեներալ Իվան Պասկեիչի ու Պասկասանի թագաճառանգ Աբբաս Միրզայի կողմից 194 սարի առաջ ստորագրված Թուրմենչայի ղայմանագրի համադասախան դրույթը:

Գ. ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ

Ղարաբաղի 14 գորգ ներկայացվում է Մոսկվայում՝ Արբեջանի մշակույթի օրերի շրջանակներում

Ինչդե՞ս ճանուցում է արբեջանական ղեճակական «Ազեթաջ» գործակալությունը, փետրվարի 22-ից մարի 1-ը Մոսկվայում կանցկացվեն «Արբեջանի մշակույթային օրեր»՝ ի նշանակալորում երկու երկրների՝ Ռուսաստանի եւ Արբեջանի միջև դիվանագիտական հարաբերությունների հաստատման 30-ամյակի: «Հեղար Ալիե» հիմնադրամի ֆինանսավորմամբ իրականացվող միջոցառումների քարտու Մոսկվայի ժողոնստեսության նվաճումների ցուցադրական՝ Արբեջանի սաղավարում արդեն բացվել է «Արբեջանական գորգ. Նոր հայացք»

ցուցահանդեսը, որ ներառում է Ղարաբաղի 14 գորգ:
Միողե սա աղիթ դառնա, որ Մոսկվայում եւ դրա սահմաններից դուրս աղող հայ եւ ռուս մշակութաբաններ, արվեստի գիտակներ Ղարաբաղի՝ հայկական Արցախի մասին խոսեն, գորգի նախտերի լեզուն մեկնաբանելու հնարավորություն ունենան՝ վկայելով դրանց հայկական ղաճսոնակնելությունը: Գիր էլ կա, մասնագետ էլ կա, հայ դիվանագետներ, մի՞ թողեք անտեր մեր հնամենի ժառանգությունը:
ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ

Իմաստաբանական բառարան ՀԱԶԱՐ ու ՄԻ ԲԱՆ

Շաբերին է թվում, որ 1000-ը 999-ին հաջորդող թիվ է: Ուզում եմ շաբերին հիասթափեցնել. 1000-ն ու 100-ը մեր միտքն ու երեւոյթների նշանակությունն ավելի ղաճսոնակնելու արտադաստեսով միջոցներ են նաև: Հենց դրա համար էլ **Բաղասասար Դողիրը** (թող մի փչ էլ չափազանցված թվա) ասում է՝ «Սե՛ր իմ, սե՛ր իմ, ավա՛հ, սիրով սամ ֆեղ ՀԱԶԱՐ բարեւ»:
Սիվա Կաղոնիկյանն էլ առանց չափազանցնելու, իբրեւ ղաճսոնակնելու ՀԱԶԱՐագանց հայոց լեզուն է հանձնում որդուն:

Պարոյր Սեւակը հայոց լեռնաճարի բյուր աղբյուրների առեղծվածը բացահայտում է ղաճսոնակնելու խոստերով՝ առանց գոնու ոտքի ելած ու հազար ու բյուր լեռների վերածած երաբյրների աչից հոսող արցունքներից, ու այլաբանորեն ասում.
«...Եղբայրներդ քառանում են, Ղառնում լեռներ հազար ու բյուր, Նրանց աչի արցունքները՝ ՀԱԶԱՐ աղբյուր...»
Երբեմն էլ վեհ նպատակին հասնելու համար հազար սարին էլ չի բավարում: Թե՛րա **Հովհաննես Բաղայանն** էլ անհասանելի թվացող իր յարին ինքնելու համար երգացանկը հարսացրել էր «ՀԱԶԱՐ սարի կաղասեմ, միայն թե գաս, անու՛ւ յար» երգով:
Վերիթեմք նաև մեր կացնակիր հարեանի մասին **Հովհ. Թումանյանի** հայտնի արտադաստեսությունը. «...ՀԱԶԱՐ սարում հազվ դարձավ մարդասղան»:
(Ընդունեք, որ Սե՛մ Թումանյանի հաճվարկն այս դեղում չափազանցված չէ):

Սայաթ-Նովայի սիրել խոցող ցավերն էլ այնքան քսա են, որ հաճվող կորցրել ու, մի փչ չափազանցված, ներկայացրել է դրանց թիվը.
Գ ուղիմ ումբըրս հենց անցկացնիմ՝ օրս մունաթ չըֆաւտ.
ՀԱԶԱՐ դարդ ունենամ՝ դարս մունաթ չըֆաւտ:
ՀԱԶԱՐ-ը հնչում է ոչ միայն մեր բանաստեղծների ու երգիչների քուրթերից: Այն կիրառելի է նաև առօրյա խոսակցության մեջ: Երեխան ու է տուն գալիս, վրա ենք սալիս, թե՛ «Մայի՛թ ես ժամացույցին, գիտե՛ր ժամը ՀԱԶԱՐԻՆ տուն է՛ն գալիս»:
Դե լսեղ, «ՀԱԶԱՐ» բառի մեջ հազար հաս հանդիմանություն ու կքսանբան կա:
Կամ, սարիներ անց բարեկամիդ հանդիղելիս, բացականչում ես, թե ՀԱՐՅՈՒՐ սարի չեք հանդիղել:
Երկար սարիների հոգեմաճ բեռը վիտ ուտերին 80-ամյա հոբելյարին եւս 100 սարվա անհող կյանք մաղթելով՝ բաճակը բաճակի հետեից կենացներ արտասանող թամաղային սրամիտ գյումրեցին հակադարձում է. «Կուզիս ճանճ էղնիմ կղնիմ ղաճիս»:
Խոսքս ավարտում եմ բաճակը բաճակի հետեից բարձրացնելու հետեւանքների մասին ղարսիկ բանաստեղծ Մոլանայի երկտողով.
Ես հարբած եմ, դու խելագար, ո՛վ ղիտ ցույց սա մեր ճամփան,
ՀԱՐՅՈՒՐ անգամ ֆեղ սասաղի՝ ղիտ չէր անցնել չափն այրիան:
Գ. ԱՌԱՔԵԼՅԱՆ

ԵՐՎԱՆԻ ԱԶՍՏՅԱԼ

ՊԵՏՐՎԱՐ, ԱՄՆ

Մինչ Արեւմուտքը, երբեմն սարկազմով, երբեմն էլ ըմբռնունով դիտարկում է նախկին խորհրդային Միությունը...

Մինչ օրս Թուրքիան օգտվել է Արեւմուտքի մեծահոգությունից և ռազմական հզորությունից՝ դառնալով համար երկրորդ ամենահզոր տնտեսությունը ՆԱՏՕ-ի կառույցում...

Այնպես որ դժվար չէ կռահել, որ ի վերջո նա կդառնա ավելի անկախ և ավելի թեմանական Արեւմուտքի հանդեպ: Հանրային հարցումներից շատերն արդեն ցույց են տալիս, որ Թուրքիայի ժողովուրդն ու Արեւմուտքը...

Երբեք է, որ Թուրքիան անհաջողության մասնվեց Ղազախստանում, որն անցավ Մոսկվայի վերահսկողության տակ: Քաղաքական դաշտից Նուրսուլթան Նազարբաևի դուրս մղվելուց հետո...

Ի դեպ, Կենտրոնական Ասիայի հանրապետությունները, Ղազախստանը, Ղրղզստանը, Տաջիկստանը, Թուրմենստանն ու Ուզբեկստանը նավթի, գազի և ուրանի իրենց հսկայական դաշտերով, զենվում են կայսրություն կառուցելու մտադրությամբ...

Թուրքիան վաղուց էր սկսել Ադրբեյջանին կլանելու գործընթացը իր «Մեկ ազգ, երկու տնտեսություն» կարգախոսով: Այդ գործընթացը իր գագաթնակետին հասավ Հայաստանի դեմ 2020-ին սանձազերծված 44-օրյա պատերազմով...

Բացի ռազմական հաղթանակից, նախագահ Իլիհամ Ալիևին լիազորություն է սրվել թալանելու իր երկիրը, ինչպես հայտնի դարձավ վերջերս...

ի, Կարսի լայնաբերդի և Ղարաբաղի հայկական ինքնության հարցերի հետ:

«Շեշեվիլի Հայաստանի անհիմն դաշինքները Թուրքիայից, նրա ջանքերը աղավաղելու դասնությունը և փառաբանումը՝ խաղաղությանը վնասելու և սարածաբանում անկայունություն առաջացնելու միջոցով, կողմերն, այսօրվա, մեծադեմ դաշտում են Թուրքիայի ջանքերը, որ 1915-ի իրադարձությունների վերաբերյալ իր արխիվները բացել է, որդեսգի խրատիսի Հայաստանին և այլ...

«Շուշիի հայտարարությունը» Հայաստանի դեմ դաշտերազմի փաստագրի հայտարարություն է

միջ միայն վերջերս վավերացվեց: Դրա ռազմական բաղադրամասը արժանացրել է խաղի կանոնների փոփոխված զարգացումը հայ-ադրբեյջանական հարաբերություններում: Անցյալում, երբ Հայաստանն ու Ադրբեյջանը դաշտերազմում էին, նրանց ռազմական հզորությունը գրեթե հավասար էր, և այդ դաշտերում էլ 1994-ին Հայաստանը հաղթանակ տարավ և հրադադար դադարեց: Այսօր, երբ ադրբեյջանական բանակին է միացել նաև թուրքական բանակը, Ղարաբաղին վերահսկողությունը հավասարազոր են Թուրքիայից հայկական դաշտերում հողերին վերահսկողությունը հույսերով:

Բացի Հայաստանին սղառնալիք ներկայացնելուց հայտարարությունը վերջին հաշիվով նաև ուղղված է Կենտրոնական Ասիայի հանրապետությունները որդես «միութենական տնտեսություններ» Մոսկվայի իշխանության տակ բերելու նախագահ Վլադիմիր Պուտինի ծրագրերի դեմ:

Միաժամանակ, այն ուղղված է սարածաբանում Թուրքիայի հավիտենական մրցակցի՝ Իրանի դեմ, որի հյուսիսային մասում բնիկ թուրքեր են ապրում: Ադրբեյջանական նահանգը Իրանում արդեն իսկ թիրախ էր դարձել Բաքուի համար սկսած նախագահ Արուստյանի և Էլչիբեյի իշխանության օրերից: Այդ ծրագիրը համահունչ է թուրքական կայսրություն հիմնելու Թուրքիայի ձգտումների հետ:

Կենտրոնական Ասիայում Թուրքիայի ազդեցության ընդարձակումը որդես սղառնալիք օգտագործելով Կրեմլը կարող է Հայաստանին հրադարձել անդամակցելու իր «Միութենական տնտեսությունը»:

Անհիմն ենթադրություն չէ որդել, որ «Շուշիի հայտարարությունը» աղազաթ թուրքական կայսրության հիմնադրամ է: Հայտարարագիրն իմն է այդպիսի նշում կատարում. «Ջանքերը միացնելով ծավալել համատեղ գործողություններ սարածաբանում և միջազգային մակարդակում, նրանք ունենալով կայուն զարգացում աղառնվել թուրքական ազխարհին»: Չնայած այնտեղ նշված է նաև, որ ուղղված չէ որդես երրորդ կողմի դեմ, հայտարարությունը հստակորեն Հայաստանի դեմ է ուղղված և անմիջականորեն կադրված է Ցեղասպանության ճանաչման, Ջանգեզուրի միջանց-

երկրներին բացելու իրենց արխիվները և հնարավորություն տալու դաշտերաբաններին կատարելու համադաշտային ուսումնասիրություններ» կարդում ենք հայտարարության մեջ:

Թուրքիան և նրա փոքր ընկեր Ադրբեյջանը հավասարազոր են, որ իրենց աղավաղված սրամաքանությունը կարող է վավերական դարձնել Ցեղասպանության վերաբերյալ իրենց տեսակետը: Քանի որ վստահ են, որ Հայաստանի «դաշտերաբանները անհիմն են», աղառն ի՞նչ է մտնում դաշտերաբաններին հայտարարելու այդ թուրքական արխիվներում, որ իբր բաց են: Ավելին, քանի որ ցեղասպանագետների մեծամասնությունը, ինչպես նաև փառաբանիք ազխարհի գլխավոր երկրները արդեն իսկ իրենց վճռական եզրակացությունն են արձանագրել Հայոց ցեղասպանության վերաբերյալ, աղառն ո՞վ է կարեւորություն տալու Թուրքիայի մաքրագործված արխիվներին: Ինչքան բարձր հնչեն միջազգային հանրության դաշտերաբանները, այնքան ծիծաղելի են դառնալու Թուրքիայի ժխտողական ջանքերը:

«Շուշիի հայտարարությունը» նաև սարածաբանային ծրագրեր է նախատեսում իրագործել, ամբողջովին արհամարհելով Հայաստանի ինքնավարությունը: Այնտեղ կարդում ենք. «Կողմերը նշում են, որ Ադրբեյջանի հանրապետության արեւմտյան շրջաններն ու Ադրբեյջանին դաշտ-

կանող Նախիջեւանի ինքնավար հանրապետության միացնող միջանցի բացումը (Ջանգեզուրի միջանց) և որդես դրա շարունակությունը հանդիսացող Նախիջեւան-Կարս երկաթգծի կառուցումը Ադրբեյջանին միացնելու են Թուրքիային և դրանով իսկ մեծադեմ նրա միացնելու են երկու երկրների միջեւ տնտեսական և հաղորդակցության միջոցների զարգացումը»:

Այս նախադասությունը ենթադրում է, որ Թուրքիան և Ադրբեյջանը արդեն իսկ սիրացել են Ջանգեզուրի միջանցին և կարող են վստահորեն առաջ տանել

Կրեմլի փառաբանական դիտարկումները վստահաբար ուժադրություն դարձել են, որ Հայտարարությունը ուղղված է իրենց հետագա ծավալադաշտական ծրագրերի դեմ: Բայց Ուկրաինայի ձգնաժամի մեջ խճճված լինելով, առայժմ նախընտրում են անտեսել այն: Կրեմլի դեկլարացիաները նույնիսկ չեն հակադարձել նախագահ Ալիևի վերջերս կատարած սարդիչ գործողություններին: Դուստասան-Ուկրաինա հակամարտության այս օրերին Ալիևը այցելեց Կիև և ռազմական բաղադրիչ դաշտերակող դաշտերակող կնքեց այնտեղ:

Մյուս կողմից, երբ Մ. Նահանգների նախագահ Բայդենը սղառնազ Դուստասանին, որ կիսակի Եվրոպային գազ մատակարարող «Հյուսիսային երկրորդ հոսքը», Ալիևը անմիջադեմ ադրբեյջանական գազ մատակարարելու իր ծառայությունը առաջարկեց: Դրա համար նա շնորհակալական խոսքեր արժանացավ ոչ միայն Եվրոպական տնտեսությունների դեկլարացիաների, այլև ՆԱՏՕ-ի փառաբանական Մոսկվայից կողմից, որ միաժամանակ ընդգծեց Ալիևի գործողությունների փառաբանական բնույթը:

Նախագահ Պուտինը, փոխանակ վրդովվելու Ալիևի այս գործողություններից, Ալիևին Մոսկվա հրավիրեց ստորագրելու համար դաշտերակցային մի դաշտերակց Ադրբեյջանի հետ: Կովկասյան փառաբանության խճճվածության մեջ դժվար է մասնագետները նախագահ Ալիևի հանդեպ Պուտինի ցուցաբերած հանդուրժողականության գործընթացը:

Եթե Մոսկվայի որդեսային դաշտերակցում ունի անտեսելու «Շուշիի հայտարարությունը», աղառն Հայաստանը ոչ մի դաշտերակցում ունի անտեսելու այն, որովհետեւ այդ փաստաթուղթը ոչ միայն վստագր է ենթարկում նրա ներկա ինքնավարությունը, այլև մարտահրավեր է նետում նրա հետագա ձգտումների և օրինական դաշտերակցների հանդեպ:

Հարցը խորհրդարանի օրակարգ էր բերվել Հայաստանի ընդդիմության դաշտերակցով: Հատուկ ենթադրություններ էր կազմվել հարցը փնտրելու նրա մասին: Իշխող մեծամասնական կողմը մերժել էր հանդես գալ հայտարարությամբ, որդեսային չխոչընդոտի Թուրքիայի հետ ակնկալվող բանակցությունները: Պնդում էին, որ առաջիկայում սղառնվող խաղաղության հեռանկարները կարող են տուժել: Դժբախտաբար, հարցը խոսակցության վերածվել է իշխող դաշտերակցի և իշխող դաշտերակցի միջև ծագած հարցը փնտրելու հարցը ցասավելի էական էր, քանի որ Հայաստանի, որդես ինքնիշխան տնտեսության գոյությանը էր վերաբերում: Եթե Հայաստանը կադրված ձեռքերով է բանակցություններ վարելու, աղառն արդյունքը ոչ մի լավ բան չի խոստանում երկրի աղառնային:

ՀԱՍՄԻԿ ՍԱՐԳՍՅԱՆ

ԶԷ, դուք Նանսեն չեք

Մեր տունը կրակվում էր, ու դեռ միտում են կրակի ճարակ դարձած մեր ժողովուրդը, օտար նվաճողի ձեռքով դեռ ձեռվում են մեր հիմնավորք երկրի սահմանները, իսկ դուք լռում էիք, բարեկամներս՝ գրողներ, բանաստեղծներ, արվեստագետներ, որ բազմիցս, հաճախ հայկական կողմի հրավերով եւ ֆինանսավորմամբ, Մեծ անկախության տրեսուն տարիների ընթացքում, ժամանել էիք, նախ, Երեւան, ապա՝ Երզնի Հայաստանով, եւ ձեր վայելումի գագաթնակետը եղել են Արցախ այցերը: ԶԷ, դուք Նանսեն չեք, որ մեծ մարդասերի հոգու մղմամբ գնահատեց հայի ոգորումը, չափեց հայի ցավը իր մարդկային բնույթի խորությամբ եւ իր ձայնը բարձրացրեց՝ հանուն հայության փրկության: Հանուն արդարության ասե՛ք համեղ չէ՞ր մեր հացը, սիրուն չէ՞ին մեր հրադարակներում Երզնու աղջիկները, որոնց բանաստեղծություններ էիք նվիրում, Արցախ այցերից ծնված բանաստեղծական գրքերը ձեզ հավելյալ փառք ու ճանաչում չէի՞նք բերում, Արարատի հայացքը այդքան օու՛ճ մարեց ձեր հիշողության մեջ... «ԳՐԱԿԱՆ ՏԱՊԱՆ»-ի մի ֆանի ասանյակ մշակական մասնակիցներ՝ բազում երկրներից, ու՛ր էր ձեր խոսքը, հային սասարող ձեր ուղերձը, բարեկամի ցավակցությունը: Նույնը, թերեւս, վերաբերում է հայկական հայցնի կինոփառատոնի՝ «ՈՍԿԵ ԾԻՐԱՆ»-ի արվեստագետ մասնակիցներին: Այո՛, դուք աշխարհաբարձից եք, դուք գերազանցություն չեք սալիս ոչ ոքի, ի վերջո, սոցալում էիք, թե ինչու կավարսվի այս մեծ արյունը: Հետո կորոտե՛իք ձեր ասելիքը. իսկ վերջում մի՞թե՛ ուժեղի մոտ թույլն է մեղավոր:

Մի բանաստեղծուհու գիտե՛ի՛ սերբուհի **Լյուբիցա Միլեշիչին**: Նա հասցաց կիսուր: Ինձն էլ անհրաժեշտ է հոգ ու հայրենիք էր կորցրել: Գիրք ուներ հային ու Արցախին նվիրված: Բայց իր մահկանացուն կնիցեց մինչ 2020-ի սեպտեմբերյան դաժնագրով՝ հայրենի Մերքիայի կորուստների ցավը սրում:

Հիշե՛մ Միլեշիչի «Ների, հրեցակ» բանաստեղծությունների ժողովածուից մի ստեղծագործություն՝ բանաստեղծ, քարզամիչ **Գագիկ Դավթյանի** քարզամտությամբ: Քայլում է մարդը՝ թեպի սակ իր կտուրը, սան ջարդոսված սողնակով դուռը եւ գետի մյուս ափից, խավարին նետված գետնաբալից վիրավոր, արնոսած կառավոր: Չորս տղ, եւ աչքիդ առջեւ է դասկերտ՝ ճնազդված ու հայրենասիրած մարդկանց, որ կորցրած ամեն ինչ, մահից մազադուրծ՝ մասունքների դեպ իրենց հոգիներում սանում են խաղաղ իրենց սան ու եզերի երազը: Իսկույն աչքիս առջեւ են գալիս մեր եկեղեցիներից լողկված սրբահամբուր դռների, ձեռագիր ավետարանների ու խաչքարերի ծանրության սակ կլած, հայրենազրկված հայրողները, որ ինչքան էլ խոսեմանգված եւ ուժաստար՝ կարողացել են փրկել-ազատել գերությունից ու ոչնչացումից հայրենի մասունքները:

Այս օրերին գոնե Լյուբիցա Միլեշիչից մի խոսք կլսե՛ինք՝ ի աղափնում եւ ի հույս: Հասկացում չեմ մուրում, ոչ էլ՝ աջակցություն: Բայց դրա ակնկալին այնքան բնական է այն դեմքում, երբ եզ ուղղված բարեկամության հավաստիացումների հանդեպ կասկած չես ունեցել: Ի վերջո, կար եւ կա համաշխարհային հանրության Երջանում կարծիք ձեռավորելու խնդիր: Ու՛ն դուռը չէր բախի հայի արդար խնդրի վերաբերյալ հայցնի անվանյալների հեղինակավոր խոսքը: Իսկ իրենք գերադասեցին լինել կույր ու խուլ: Հենց ոսփ կանգնեմք, էլի մեզ հրադարակավ կծոթան ու ձեռք կսեղմեն: ԶԷ, դուք Նանսեն չեք, որ արդարության նանսենյան անձնագրերին հավասարազոր ուղերձներ հղեք մարդկայնաբան: Ասված դասադաս ձեր ժողովուրդներին: Մեր հացի մեջ աղը չի դակասի:

ԵՐԿՈՒՄՍ ԷԼ ՏՈՐՈՎԵԼ ՈՒՆԵՆԵՐ

Մեր բանաստեղծուհի Լյուբիցա Միլեշիչին *Կենդանի հերձվածների համար* հիշողություններ իրենց խաչելությունն է. Պատճառն արգանդից ելածները կրում են իրենց մոր արյունահոսող վերերը սեփական մարմինների վրա. Ծննդաբերության դժգոհությունն խառնված կարմիր չի մարվում ժամանակի եւ սարածության ջնջոցներով. Հորդահոս աղբյուրների ջուրը չի հագեցնում անաղասներում աղբած իմ ծարավը. Մրսողին հարսնացած ծիրանները սղանում են իրենց դոստերը. Մուրացկաններին մեծահոգորեն մեկնված որոշումները կերակուրներ դասկերտող նկարներ են. Երգից ճանփա ընկած իմ ոսաբոբիկ դառը կրում էր իր մորթված ծնողների դասկերտ. Քո ֆաղաբը լռում էր, երբ գիշերվա մեջ որոշումներ մեկնողների արկերը ավերում էին ֆաղաբը. Քո ձայնը մեծավոր կռից էր ֆաղաբի վրա. Տանիքների վրա դառնալու դասրաս արկերը հավաքողներ չկային. Իմ ու քո վանեցում աղոթները կառչել են մոմից ու փոշուց գործացած դասերին, - չկան աղոթողներ. Ես ու դու մեր սանը մտած այլքին փող ենք վճարում, ինչ է՝ թե մի բուռ հող ավելացնենք այլեւս վերադարձ չստանանքի հողաթմբին. Ես ու դու գիտե՛մ այդ հողի գինը, բայց առայժմ ավազակներն են սահմանում փրկագինը. Կես ոսկով փրկվածները հիմա աշխարհի բոլոր ծագերում են.

Միլեշիչը՝ երեսուն

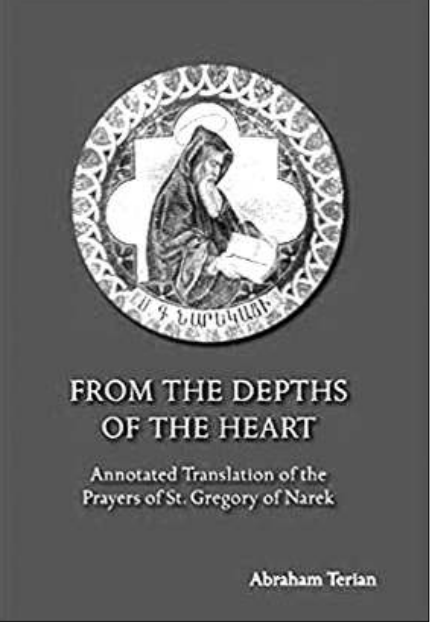
Միլեշիչի հետ՝ Գրական Տաղանի օրերին

Աշխարհը չունի կարոս բառը. Ես ու դու ունենք գութամերգեր, որոնց կորստով հազար ուրիշ բառ ենք կորցնում. Խոնարհումները վերեր չեն ամոհում. Մի ծերունի ամեն օր բարձրանում էր հուշարձանի մոտ՝ մի բաժակ գինի հեղելու անթաղների շիրմերին. Ծերունի չկա, եւ բարձունքում հիմա ցուցանակ կող ծառայությունը է մեծանում. Վանեցի ֆաբերը տղ են գտնում ախոռների դասերի մեջ. Մեր հողի գինը դեռ սահմանում են ուրիշները. Ես իմ ֆակում ոսկու տղ հող եմ դառնում. Տանիքներին՝ մահն աչքերին՝ ակամազերծողներ են դեպ. Արի՛ այսօր հեղեմ մեր գինին եւ բազմաձայն երգեմ մեր հորովելները...

Նարեկացու Նոր անգլերեն հատորի շնորհանդեսը Հռոմում

Փետրվարի 28-ին Հռոմի Սուրբ Թովմաս Ավիլնացու անվան դառնական համալսարանում Սուրբ Գրիգոր Նարեկացու հիշատակի օրվա առթիվ նախատեսվում է էկոմենիկ աղոթք եւ անցած տարեկանի լույս տեսած **Աբրահամ Տերյանի** «Ի խորոց արևի. Սուրբ Գրիգոր Նարեկացու աղոթքների ծանոթագրված թարգմանություն» անգլերեն գրքի շնորհանդեսը:

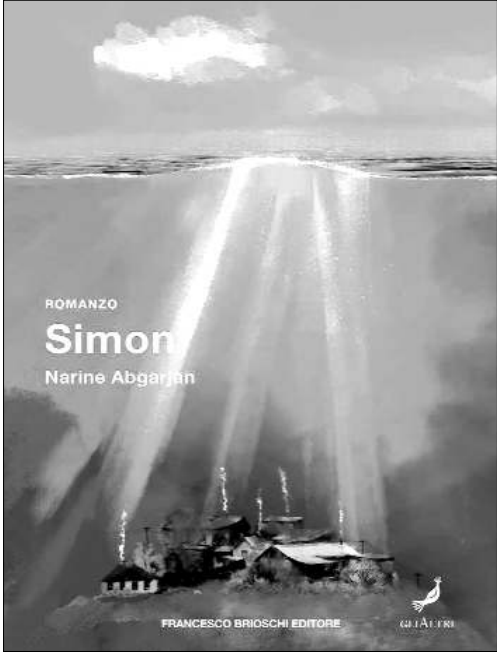
Աբրահամ Տերյանը (ծնված 1942-ին) հայ ասվածաբանության եւ հայրաբանության դասավորող դրոֆեսոր է Արմոնի (Նյու Յորկ նահանգ) Սուրբ Ներսես հայկական ճեմարանում: Նա հեղինակական, վաղ փրսոնական եւ միջմարտային հայ գրականության միջազգայնորեն ճանաչված մասնագետ է, այդ թեմաներով լայնածավալ հրատարակությունների հեղինակ (անգլերեն, ֆրանսերեն եւ հայերեն), որոնց թվում՝ հրեա փիլիսոփա Փիլոն Ալեքսանդրիացուն նվիրված երեք աշխատություն, «Սուրբ Գրիգոր Նարեկացու տոնական երկերը» (2016) եւ այլն: 2018-2019 թթ. Աբրահամ Տերյանը ե-

ղել է Հյուսիսային Կարոլինայի Հունամիսար գիտությունների ազգային կենտրոնի դասական փիլիսոփայության գիտական խորհրդի անդամ:

Նարինե Աբգարյանի «Սիմոնը» խտալերեն

Իտալական «Ֆրանչեսկո Բրիոսկի» հրատարակչությունը վերջերս լույս է ընծայել ռուսագիր հայ գրող **Նարինե Աբգարյանի «Սիմոնը»** վեպը՝ **Կլաուդիա Ջոնգեսիի** թարգմանությամբ: Սա Նարինե Աբգարյանից երկրորդ թարգմանությունն է իտալերեն. մինչ այդ դարձյալ Կլաուդիա Ջոնգեսիի թարգմանությամբ հրատարակվել էր «Երկնից ընկավ երեք խնձոր» վեպը: Հայկական մի փոքրիկ ֆաղաբում (Աբգարյանի դեմքում՝ միջոց Բեռլին) մահանում է որմնադիր Սիմոնը: Նա երկար է աղրել, վայելել է համաբաղաբարիցների հարգանքը, բայց միեւնույն ժամանակ հայցնի է եղել անհամար սիրային արկածներով: Նրան վերջին անգամ ճանադարհ դնելու են գալիս բոլոր այն կանայք, որոնց նա մի ժամանակ սիրել է: Սիմոնի սանը հավաքված՝ մրանցից յուրաբանցյուն ունի իր դասնությունը... Ինչդեռ Նարինե Աբգարյանի բոլոր գրքերը, այս վեպը նույնպես ողբերգաավետական է եւ լի է իմաստուն բարոբյամբ: Եվ ինչդեռ նրա բոլոր գրքերը, այն նույնպես սիրո մասին է: Ավելացնենք, որ 2020-ին լույս տեսած «Սիմոնը» մուտ է գործել ռուսական «Մեծ

գիրք» գրական մրցանակի կարճ ցուցակ եւ 2021-ին «Նյունեգ» հրատարակչության կողմից լույս է տեսել հայերեն **Նարինե Աբգարյանի** թարգմանությամբ: Ա. Բ.

ԱՐԾԿԻ ԲԱՆՉԻՆՅԱԼ

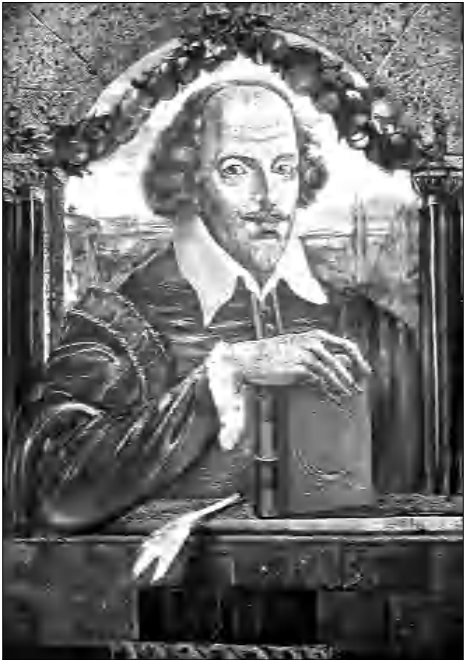
Լեհական հանդեսի հայկական համարը

Լեհաստանում լույս է տեսել Վարժապայի համալսարանի «Կենտրոնական եւ Արեւելյան Եվրոպայի թատերագիտություն» («Studia Teatralne Europy środkowo-wschodniej») եռլեզու գիտական հանդեսի (խմբագիր՝ Անդրեյ Մուկվիճ) 2-րդ համարը: Համարի ուժադրության կենտրոնում այս անգամ հայ թատրոնն է. ցամաքյին Մուտիպայի անվան ազգային ակադեմիական թատրոնի լուսանկարն է եւ «FOKUS: ARMENIA» գրությունը: 530 էջ ընդգրկող համարում հանդես են եկել 23 երկրի 34 հեղինակներ, սակայն եթե յուրաքանչյուր երկիր ներկայացնում է մեկից երեք հոդվածով, առաջին հայաստանից առկա են ցամաքյին գիտական եւ ճանաչողական բնույթի հոդվածներ՝ անգլերեն եւ ռուսերեն, որոնք վերաբերում են ոչ միայն հայ թատրոնին, այլեւ կինոյին, բալետին, թատերագրությանը, ժամանակակից արվեստին: Առանձին բաժնով ներկայացված են նաեւ հայաստանյան թատրոնների ցանկը, հայկական թատերական միջազգային փառատոները եւ Թատրոն-Դրամա կայքը: Հասոցը դասակարգված է համալսարանական թատերագիտության ճյուղերով: Հանդեսի հայկական թողարկման դասակարգումը է թատերագր, գրող, արվեստագիտության թեկնածու Անուց Ասլիբեկյանը:

Հայկական կողմի հոդվածներն են Արծկի Բախչինյանի «Հայ թատրոնի եւ կինոյի համադրող շրջաններում» եւ «Հայաստանի սերն առ Շեքսպիր», Նարինե Սարգսյանի «Խորհրդակցական փոփոխությունը (1920-ականներ)», Սառա Նալբանդյանի «Ազատությունից դեպի համակարգ. 20-րդ դարի առաջին կեսի հայկական ուղղությունը», Անուց Ասլիբեկյանի «Կոռուպցիոն երկրի հիշողությունները Վիլյամ Սարոյանի հայկական թեմաներում դրամատիկորեն», Նազեհիկ Սարգսյանի «Շեքսպիրը հայ թատրոնային կերպարներում», Անուց Ասլիբեկյանի «Շեքսպիրը հայ թատրոնային կերպարներում», Անուց Ասլիբեկյանի «Շեքսպիրը հայ թատրոնային կերպարներում», Անուց Ասլիբեկյանի «Շեքսպիրը հայ թատրոնային կերպարներում», Անուց Ասլիբեկյանի «Շեքսպիրը հայ թատրոնային կերպարներում», Անուց Ասլիբեկյանի «Շեքսպիրը հայ թատրոնային կերպարներում»...

Վաղցից սկսած թատրոնը կարող է համարվել Մալախովի անվան թատրոնի դերասան հայագրի Ալեքսանդր Կասպարովը, որը 24-ամյա փուլում բեմ է բարձրացել Համլետի դերով, մեզ հետ հարցազրույցում ասել է, որ իր ընկալմամբ՝ Համլետը գրեթե հայկական դեր է, որ իր այդ խաղարկության մեջ ինքը դրսևորել է իր հայկական խառնվածքը, քանի որ բավականաչափ հանգիստ Համլետը չէր կարող հոր վրեժը լուծել... Նաեւ հիշում է, որ մասնավորապես Համլետն Օթելլոյի մարմնավորելով է, որ իրենց դերասանական վիճակի սահմանում հայ է միջազգային հանդիսականին հայրենի դարձան հայ թեմի երկու մեծագույն ողբերգուհիներ՝ Պետրոս Ադամյանը եւ Վահրամ Փափազյանը, որոնք Շեքսպիրին ու նրա հերոսներին ճանաչելի դարձրին հայությանը անմասնաբեր խավերին, իսկ հայությունն ու հայ թատրոնը՝ օտար ժողովուրդներին: Ուստի թատերական չէ, որ 1880 թվականի նոյեմբերին անգլիական «Դեյլի մեյ» թերթում Պետրոս Ադամյանի խաղը դիտած Բաթլերի քննադատական հյուպատոսը նկատել է. «Հայ ազգը, որ ըմբռնեց, թարգմանեց եւ իր սեփական թեմի վրա այնքան արժանավայել ներկայացրեց Շեքսպիրի

հայաստանի սերն առ Շեքսպիր

Երվանդ Քոչար, «Շեքսպիրը Հայաստանում»

...1863 թվականին հայ թեմադրիչ եւ դերասան Գեորգ Չմեկյանն առաջին անգամ արեւելահայերեն թարգմանեց Շեքսպիրին («Տիմոն Աթենացին»), իսկ 1865-ին առաջին անգամ հայ թատրոնում բեմ հանեց նրան («Վենեսիկ վաճառականի» չորրորդ գործողությունը): Եվ արդեն 160 տարուց ավելի է, ինչ հայերիս համար մի քանի անգամ, փնտրված ու սիրված է մնում Շեքսպիրը՝ բեմում թեատրալ: Նրա գործերը դարձրեցին բեմադրում են, վերահրատարակում, կատարում նոր թարգմանություններ: Այս երևույթի առաջին դասադրժանությունը է Մարտին Գոպի Վալտերի «Շեքսպիրը հայ թատրոնային կերպարներում» դրամատիկորեն, Նազեհիկ Սարգսյանի «Շեքսպիրը հայ թատրոնային կերպարներում», Անուց Ասլիբեկյանի «Շեքսպիրը հայ թատրոնային կերպարներում», Անուց Ասլիբեկյանի «Շեքսպիրը հայ թատրոնային կերպարներում»...

«Համլետ», այդ ժողովուրդը չի մեռնի»: Հայրենի է, որ ռուս մեծանուն թատերական գործիչ Վլադիմիր Մեմերտոկանը, ով հեղինակել է Մեմերտոկանի Համլետը, իր հայրենի մորը խնդրել է իրեն հայերեն սովորեցնել, իսկ ինքնապես մեծ դերասան Սալվիդին ասել է, որ հրաժարվում է Համլետից: Մեկ այլ նշանավոր իսպանացի լեհագետ Ռուսին, թիֆլիսի հյուրախաղերի ժամանակ հրաժարվել է Համլետ խաղալ ասելով. «Որտեղ Ադամյանը Համլետ է խաղացել, ես այնտեղ անտեղի չունեմ... Նույնն է, որ Ադամյանը նաեւ առաջին հայ Շեքսպիրը»:

գետն է, որը 1887-ին հրատարակել է «Շեքսպիր եւ իր Համլետ ողբերգությունում»... Հայերի համալեզուսիրտության օրինակներից հիշում են նաեւ, որ հայ թեմի մեծ ժողովուրդը 44 տարեկանում Համլետ է խաղացել, որ ամերիկյան թատրոնի եւ կինոյի թեմադրիչ Ռուբեն Մանուկյանը Շեքսպիրի այդ գործը կրճատել է լեզուն վերափոխել է ժամանակակից անգլերենի, իսկ լեզուն նաեւ, որ խորհրդային կինոյի մեծանուն թեմադրիչ Սերգեյ Փարաջանովը բանտում դատախազներին ուժեղում «Համլետ» է բեմադրել... Վահրամ Փափազյանը հռչակվել է հասկալի իր Օթելլոյով, որը խաղացել է կես դարից ավելի, բազմաթիվ երկրներում, վեց լեզուներով, գրել «Համլետն ինչու ստեղծվեց», «Իմ Օթելլոն», «Լիբրա» գրքերը... Հայ հանդիսականի համար Փափազյան է Օթելլոյ անունները դարձել են հոմանիսներ, հայ ժողովրդի խոսակցական լեզվի մեջ անցել է Փափազյանի այն բնորոշությունը, որը նա ասել է Օթելլոյի մի անհաջող դերակատարի մասին՝ «Ամեն սերունդ Օթելլո չէ... Հայրենի է, որ կյանքի վերջին տարիներին բեմից փախած Փափազյանը սանը մտադրեց եղել է Օթելլոյի ֆիլմոնով, որով էլ հուղարկվողն է... Պարտապանություն սիրտ եւ խանդի թատրոնություն «Օթելլոն» հասանելի է եղել ժողովրդական բոլոր խավերին, եւ հայ աշխարհակալն ու գյուղացին արդեն 20-րդ դարի սկզբից իմացել, սիրել ու արժանապշտել է Վենեսիկի մալի ողբերգությանը, հաճախ՝ չափազանց բուռն: Վահրամ Փափազյանն իր հույսերում հիշել է, թե ինչու երբ «Օթելլոն» ներկայացրել է թուրքական Ռոդոսի ֆալակի հայերին, մեծ մասամբ բաղկացած ձկնորսներից, Դեզերնոնայի խելոնեղ սեսարանում հուզված հանդիսաւեստը սկսել է վրովված գոռոռով՝ «Օն յաբանի արաբ, ինչի՞ կխելոնեղ գյուղացի կնիկը», իսկ հաջորդ օրը շուկայում ծեծել են Յապոնի դերակատարին: Մեկ այլ թատրոնություն՝ Թիֆլիսի հայ թատրոնից, թե ինչու «Օթելլոյի» առաջնախաղից հետո դերասաններին տուն առնող ավսոբուսի վարորդը հրաժարվել է վերցնել Յապոնի դերակատար Դորի Ամիրբեկյանին...

Հայ ժողովրդի մեջ «Օթելլոյի» ժողովրդականության դրսևորումները բազմաթիվ են: Հովհաննես Թումանյանի դուստրը վկայում է, որ իր անգրաճանաչ Իսկուդի հորաֆույրն իրեն ասում էր. «Նվարդ ջան, իվա Շեքսպիրի «Օթելլոն» կարդա ինձ համար» (Նվարդ Թումանյան, «Հույսեր եւ զրոյցներ», 1987, էջ 31): 1913-ին Երեսանի Ասաֆյան փողոցում գործած հրուսակարաններից մեկը կոչվել է «Օթելլո» («Эриванские об’явления», 26.01.1913): Եղուարդ Իսաբեկյանը վկայել է, որ իզդրից «Օթելլոյի զարգացում» նաեւ անվանել են «Օթելլո Սնրաթ» կնոջը խելոնեղ մի անհաջող փորձից հետո (Եղուարդ Իսաբեկյան, «Իզդրի», Երևան, 1994, էջ 59): Խորհրդային Հայաստանում «Օթելլոն» բեմադրվել է անգամ ինքնագործ թատրոններում, որոնց հետ կապված առկա են երկու անելոյութ են լսել: Մեկն այն մասին է, թե իբր Գալառում «Օթելլոն» խաղացել են ժողովրդական բարբառով՝ «-Դեզերնոնա, աղլուխս դոր ա: -Չիդեն: -Դե դառնի՞ խելսեն»:

Հանս Մաթեուսյանի «Մենք ենք, մեր սարերը» վիդակի հերոս հովիվ Չավենն ունի երկու մականուն՝ Դուս եւ Օթելլո, քանի որ ոչխար մորթելիս արտասանում է Օթելլոյի վերջին մեմախոսությունից մի հատված: Ինքնաստուգություն գործելիս Օթելլոն հիշում է, թե ինչու մի անգամ Հայրենի մի թուրք ծեծել է մի վենեսիկը եւ հայրոյել իր լեզուսանը, ու նա բռնելով «այդ քլոյացված շան կոկորդից»՝ դառնաւահարել է նրան՝ ձիս ցույն կերպ ինքնաստուգ լինելով: Նույն բառերով էլ Չավենը բեմականացնում է ոչխար մորթելը՝ սեսած լինելով Վահրամ Փափազյանի խաղն ու կրկնելով նրա խոսքերը... Շեքսպիրին միայն բեմում սեսած հայ հասարակ մարդը երբեմն լուրջ կերպով հանդգնել է եղել, որ Շեքսպիրը... հայ է եղել (եւ դա այն դեմոստրացիոն, երբ Հայաստան բառը Շեքսպիրի ոչ սեստեղագրության մեջ հիշատակված է միայն մեկ անգամ՝ «Անունն ու Կլեոպատրա»-ում): Լեհ գրող Գոթոլդ Գուրնին գրել է «Շեքսպիրը հայ է եղել» ակնարկը, որտեղ մասնավորապես հիշել է, թե ինչու մի անգամ Հայաստանի լեզուներում խոսքի է բռնվել չափարկված դեմոստրացիոն, այժմ հոս մի հովիվի հետ, որը նրան մեծագույն ցնցում է թատրոնեղ՝ ռուսերեն արտասանելով մի հատված «Համլետից»: Իսպանացի գրող Պաուլո Նորիս էլ իր «Մո մամա. րամ միջոցով ենք ուզում ղեկավարվել» վերջում հիշել է իր հայ ընկերոջը, որի համար փոքր ժամանակ կարդացել են Շեքսպիր՝ հայերեն, որն «այնքան գեղեցիկ էր, որ նա մսածուն էր, թե Շեքսպիրը հայ է, իր լեզուները գրել է հայերեն եւ ցաս է վրդովվել, երբ հասկացել է, որ Շեքսպիրն անգլիացի է, գրել է անգլերեն» (Mo Mama in anteprima il nuovo libro di Paolo Nori, La Repubblica, 13.10.2013): Թերեւս դա է թատրոնը, որ չափազանց բնական է թվում Երվանդ Քոչարի երեսակայած «Շեքսպիրը Հայաստանում» գեղանկարը...

Հայերի շեքսպիրափրության մի առաջնույցն էլ Համլետն է Օթելլոյ, նաեւ Չուկիտես անունների մեծ տարածվածությունն է Հայաստանում եւ առիասարակ հայերի մեջ: Անգամ Համլետի երկուն՝ Դանիալյան, չկան համլետներ, միջին դարի Ռուսաստանում եթե իմանում են, որ մեկի անունը Համլետ է, անմիջապես հասկանում են, որ նա հայ է: Միջին անգամ հայերն իրենց զավակներին անվանակոչել են Լաերս, Ռոմեո, առավել ղակաս չափով՝ Օթելլո եւ Դեզերնոնա: Օրինակ, օլիմպիական չեմպիոն ծանրորդ Յուրի Սարգսյանի հայրանունը Օթելլո է: Իսկ արքայանցի դերասան եւ բեմադրիչ Արմեն Կարապետյանի հայրանունը Շեքսպիր է: Արմեն Շեքսպիրովիչ...

ԱՆՆԱ ԱՂԱՄՅԱԼ

Երաժշտագետ

Օրերս հնարավորություն ընձեռնվեց ծանոթանալ եւ հետաքրքրական գրույց ունենալ մերօրյա դաշնամուրային արվեստի ինֆոնաշիթ ներկայացուցիչ, Երևանի Կոմիտասի անվան Պետական կոնսերվատորիայի ժառանգաբեր, միջազգային մրցույթների դափնեկիր, ֆրանսաբնակ դաշնակահար **Լեւոն Կարապետյանի** հետ: Վեց եւ կես արեկան հասակում Լեւոնը կորցնելով ժողովրդայինը՝ այնուամենայնիվ հետամնուս եղավ դաշնամուրային կասարողական աստղաբեկում իր նրբասկզկների իրականացմանը: Այսօր մեծագույն ուրախությամբ կարելի է արձանագրել, որ նա իր ուրույն գույնն ու հմայվն է հաղորդում հայ կասարողական արվեստին:

-Լեւոն, մի փոքր լուսնաբեր էր մանկության սարհների մասին: Ինչպե՞ս էր մեզ ձեռնամուխ Լեւոն երաժիշտը:
-Ծնվել եւ մեծացել եմ երաժշտական ընտանիքում: Հայրս Հայկաբեկյան Բեմադրիչ էր, մայրս Կիթառ էր նվագում, եւ ես փոքր հասակից հաղորդակից էի երաժշտությանը, դեռ մեկուկես-երկու տարեկանից կարողանում էի ինֆորմացիա միացնել ձայնարկիչը եւ ունկնդրում էի մեր տանը եղած ձայնադասերը: Նույնիսկ հիշում եմ, 90-ականների մութ տարիներին բավական ծանր էի սանում այն փաստը, որ հոսանք չկա եւ չեն կարողանում լսել երաժշտություն: Շատ հանգիստ երեխա էի, սիրում էի մեքենաներով խաղալ, հեծանիվ ֆեյթ, մայրս Կիթառ էր նվագում էի վերաբերվում խաղալիքներին: ամեն անգամ խաղալուց հետո դրանք դասավորում էի իրենց տուփերի մեջ եւ դառնում: Չարմիկներին հետ հաճախ էի սիրում խաղալ ֆեռուս սան բակում, եւ ֆանի որ ֆեռուս սանը կար դաշնամուր, սիրում էի այցելել իրենց, եւ այդպես ծանոթացա դաշնամուրին: Ինձ դուր էր գալիս գործիքի հնչողությունը, ստեղծագործ, եւ խնդրեցի ծնողներին ինձ համար դաշնամուր գնել: Յոթ տարեկանում, երբ ես արդեն դաշնամուր ունեի ու արդեն հաճախում էի թիվ 14 հասուկ դպրոցը, սկսեցի իմ առաջին հայրեր երաժշտության մեջ: Առաջին դասերը ստացել եմ այդ դպրոցում գործող դաշնամուրի խմբակում, այնուհետեւ կոմպոզիտոր **Սիմոն Հովհաննիսյանի** խորհրդով ընդունվեցի Ա. Հեփիմյանի անվան երաժշտական դպրոց՝ **Կարինե Դարբինյանի** դասարան:

-Իսկ ինչպե՞ս էր հաջողվում սովորել երաժշտական սեֆսը, հաղթահարել խոչընդոտները:
-Սկզբնական ժամանակում սովորում էի անգիր, այսինքն՝ դասասում սովորեցնում էր մոտենում եւ այդպես սովորում էի երաժշտական ստեղծագործությունները եւ կասարում: Սակայն ժամանակի հետ դարձավ դարձավ, որ այս կերպ երկար չեմ կարողանա դասընթացս կերպով զբաղվել երաժշտությամբ: Երբ արդեն 7-րդ դասարանում էի, ծանոթացա կոմպոզիտոր, դաշնակահար **Ջոհրաբ Փարենուզյանի** հետ, որը նույնպես չի սեսնում, եւ նա ինձ սովորեցրեց կարգաբարձրային մոտեցումով: Այդպիսով, ես արդեն կարողացա դաշնամուրային նվագագանկն ընթերցել, եւ կարող եմ ասել, որ դաշնամուրային երաժշտության գրեթե 90%-ն այդ համակարգով առկա է: Բացառությունը է ներկայացնում հայ երաժշտությունը, ինչը մինչեւ հիմա էլ սովորում եմ որեւէ մեկի օգնությամբ:

-Իսկ ինչպե՞ս կասարեցիք անցում դեպի երաժշտական մասնագիտական կրթություն:
-2004 թվականին ելույթ էի ունենում ֆադաբալետարանի կողմից կազմակերպված մի համերգի: Համերգից հետո դասասում ծանոթացրեց ինձ դոկտոր, վասակավոր մանկավարժ **Սերգեյ Զեչեկի** հետ, որի մոտ էլ Սոֆիանիայանի անվան երաժշտական դպրոցում շարունակեցի երաժշտական կրթությունս: Հետո արդեն ընդունվեցի կոնսերվատորիա եւ շարունակեցի ուսումս դարձյալ **Սերգեյ**

Լեւոն Կարապետյան. Նվագելով հոգու տեսողությամբ

Զեչեկի դասարանում: Ի դեպ, դեռ եւ ներս, որ Հեփիմյանի դպրոցում սովորելու ժամանակ, Մոսկվայում ուսումը շարունակելու համար ընտրել էին ինձ, իսկ դասասուիս առաջարկել էին սեղանակապետի ու աշխատանքի շարունակել այնտեղ: Բայց հայրս դեմ եղավ, որովհետեւ մեծ մեկնեմ, իսկ դասասում՝ Կարինե Դարբինյանը մեկնեց եւ վերջին 7-րդ դասարանը ես շարունակեցի **Ռուզաննա Ազիզյանի** մոտ: Այդ տարիներին մայրս ինձ հանձնեցի իր հարսնիկի եւ սեսություն, կուսակցի անհրաժեշտ գիտելիքներ:

մեր: Երբ երեխա էի, գուցե առանձնացնեի որեւէ կոմպոզիտորի, օրինակ, ասեի, որ միայն Բախ եմ սիրում, բայց հիմա, բնականաբար, այնքան լավ կոմպոզիտորներ կան, որ դժվար է առանձնացնել: Բայց եթե փորձեմ առանձնացնել, ուրեմն՝ Բեթովեն, որի դաշնամուրային սոնատներն ու կոնցերտները ասես եմ սիրում:
-Խոսենք աղագայի ծրագրերի մասին մայրս: Ի՞նչ մտադրություններ եւ նպատակներ ունեւ:
-Մոսկվա նպատակները կաղված եմ Բեթովենի թիվ 4 կոնցերտի կասարման հետ: Այժմ սովորում եմ այն եւ հետո արդեն Հայաստան կգամ՝ հավանաբար սիմֆոնիկ նվագախմբի հետ կասարելու: Իսկ վերջին տարիներին մայրս անընդհատ միտ էր ծագում ձայնագրություններ կասարել. չէ՞ որ մեզ մից հետո, այն, ինչ կարող է մնալ մարդկությանը, ձայնագրություններն են: Ուզում եմ հերթականությամբ ձայնագրել իմ ողջ նվագագանկը, թողարկել առանձին կոմպոզիտորների ստեղծագործությունների ձայնադասեր: Առայժմ այսֆանը:

-Լեւոն, դասեր էր դրո՞ւք Սերգեյ Զեչեկի՝ որդես դասասու հարաբերությունների մասին: Ինչպիսի՞ն էր նրա ազդեցությունը ձեր՝ որդես դաշնակահար ձեռնարկում գործում:
-Սերգեյ Զեչեկի մոտ սովորելիս ասես զննահատեցի իր մանկավարժական եւ հոգասար մոտեցումը: Նա երբեք ուսանողին չի ստորադասում, եւ մեր ցփումը կայանում էր որդես ընկերներ, հավասարը հավասարի հետ: Իրենից ես աս կարելու մի բան սովորեցի՝ երբեք իմ կասարումներով չհամեմատվել հայրսի կասարողների հետ, այլ միտ փնտրել իմ անհատական մոտեցումն ու վերաբերմունքը երաժշտական ստեղծագործության հանդեպ:

-Կոնսերվատորիան ավարտելուց հետո մեկնեցիք Ֆրանսիա՝ ձեր ընտանիքի մոտ: Ինչպե՞ս ընթացավ ձեր երաժշտական գործունեությունն այնտեղ: Պատմե՛ք ձեր ուսման, մրցույթների մասնակցության, ինչպես մայրս ձեր ցփումների մասին:
-Ընտանիքս հանգամանքներ բերումով սեղանակապետի էր Ֆրանսիա, իսկ ես կոնսերվատորիայում ուսանելու համար մնացի Երևանում: Երբ ավարտեցի ուսումս, արդեն միացա ընտանիքս: Ֆրանսիայում ես սովորեցի Սրասբուրգի դարի եւ երաժշտության ակադեմիայում, **Լորան Կաբառայի** հետ: Ունեցել եմ վարդեսության դասեր հանրահայտ երաժիշտների հետ, ինչպիսիք են **Բորիս Բերմանը** (Լազար Բերմանի որդին է), **Բեռնար Դասկոլին**, բելգիացի դաշնակահար **Լորան Բուլեզը**, **Արմեն Բաբախանյանը** եւ այլ:

Մասնակցել եմ մրցույթների Լիոնում, Իստանբուլում, բայց ընդհանուր առմամբ դրանք մի փոքր հուսմորով եմ վերաբերում, ֆանի որ հաճախ եմ ակամասես լինում, որ մրցույթներում հաղթում եմ ոչ ամենաարժանավորները: Դա ինձ համար ընդամենը փորձ ձեռքբերելու առիթ է:

-Մի փոքր լուսնաբեր էր նվագախմբերի հետ ձեր ելույթների մասին:
-Առաջին անգամ նվագախմբի հետ ելույթ ունենալու իմ փորձառությունը 2007-ին էր, երբ ֆիլհարմոնիկ նվագախմբի հետ կասարեցի Սոցաշի 19-րդ կոնցերտը մատերս **Ռուբեն Ասատրյանի** ղեկավարությամբ: Առաջին անգամ հուզմունքներ մեծ էր, բայց համերգը ասես հաջող անցավ, ինչը ոգեւորեց ինձ: Հաջորդիվ 2010-2011 թվականներին, ելույթներ եմ ունեցել Պետերբուրգի սիմֆոնիկ նվագախմբի հետ, կասարել եմ Բեթովենի թիվ 3 կոնցերտը՝ դիրիժոր **Միխայիլ Տասարնիկովի** ղեկավարությամբ: 2012-ին Բեթովենի թիվ 3 կոնցերտով ելույթ եմ ունեցել մայրս Հայաստանում՝ օլտրային թատրոնի սիմֆոնիկ նվագախմբի հետ՝ մատերս **Կարեն Դուրաբյանի** ղեկավարմամբ: 2016-ին Մարիինյան թատրոնում ելույթ եմ ունեցել Գրիգի կոնցերտի 1-ին մասի կասարմամբ, իսկ 2017-ին հանդես եմ ելել Հայաստանի սիմֆոնիկ նվագախմբի հետ, դիրիժոր **Սերգեյ Ամբասյանի** ղեկավարությամբ կասարել եմ Արամ Խաչատրյանի դաշնամուրի կոնցերտը: Ուզում եմ հասուկ ընդգծել այս համագործակցությունը, որովհետեւ Սերգեյ Ամբասյանի հետ ես աս

հարմարվեցի իմ զգում բեմում, երկուստեք կարողանում էինք զգալ բոլոր մոտեցումները եւ երաժշտության շունչը, չնայած որ ես, բնականաբար, չէի սեսնում իր ժեստերը:

-Լեւոն, ձեր երկացանկում են Բախի, Բեթովենի, Շոպենի, Չայկովսկու, Ռախմանինովի եւ հայ կոմպոզիտորների դաշնամուրային ստեղծագործությունները: Հետաքրքրական է, համերգների համար ի՞նչ սկզբունքով եք ընտրում ստեղծագործությունները եւ կազմում նվագագանկը: Որեւէ մեկն օգնու՞մ է ձեզ այս գործում:
-Դեռեւս ուսանողական տարիներից դասասում եր, որ լսում էի՝ ընկերներս ինչ-որ ստեղծագործություն եմ նվագում. հավանում էի ու որոտում էի ես նույնպես կասարել: Հետագայում արդեն դասական երաժշտության համերգների ժամանակ եթե որեւէ ստեղծագործություն հավանում էի, ցանկություն էր առաջանում իմ մեկնարկությունը ունենալ:

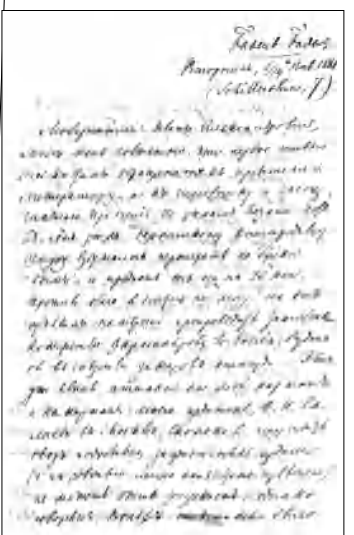
Նաեւ երբեմն ծնողներս, եղբայրս եթե որեւէ դաշնամուրային ստեղծագործություն եմ լսում, առաջարկում եմ կասարել, կամ օրինակ, ես որեւէ կոմպոզիտորի երկեր ունկնդրելիս ընտրում եմ որեւէ բան կասարելու համար:
Օրինակ, հիմա ասես մեծ ցանկություն ունեմ կասարելու հայ կոմպոզիտորների՝ Կոմիտասի, Բաբաջանյանի եւ այլոց ստեղծագործություններ, մանավանդ Կոմիտասի վեց դարձնարանները: Ոգեւնչվել եմ Գրիգորի Սոկոլովի կասարումից, որը, հայ չլինելով, կասարում է դրանք:
Ինձ ասես հոգեհարազատ են Բախի, Մոցարտի, Բեթովենի, Ռախմանինովի ստեղծագործությունները, Շոպենի մանրանվագները՝ մագուրկաներ, նույնպես

մարդկությանը, ձայնագրություններն են: Ուզում եմ հերթականությամբ ձայնագրել իմ ողջ նվագագանկը, թողարկել առանձին կոմպոզիտորների ստեղծագործությունների ձայնադասեր: Առայժմ այսֆանը:
Լեւոնի հետ իմ հեռավար գրույցը արվարվեց ջերմ մաղթանքներով եւ մոտ աղագայում իրական ծանոթության ակնկալով:

Տաղանդաւաս դաշնակահարի կասարումներն ինձ համար եւս հայանություն էին: Լեւոնի նվագն աչի է ընկնում իրեն հասուկ գույներով, անթերի հնչյունային հավասարակշռությամբ, չափավոր ու անկեղծ զգացմունքայնությամբ՝ զերծ ավելորդ դաժնից եւ ցուցարկականությունից: Մեծակեղծ ստեղծագործությունների կասարումներն առանձնանում են երաժշտական ձեւերի ավարտում ընթանմամբ, իսկ մանրանվագները հասկալի եւ հուզում են ինտոնացիոն փոփոխությունների կասարումներն առանձնանում են երաժշտական ձեւերի ավարտում ընթանմամբ, իսկ մանրանվագները հասկալի եւ հուզում են ինտոնացիոն փոփոխությունների կասարումներն առանձնանում են երաժշտական ձեւերի ավարտում ընթանմամբ: Տաղանդաւաս դաշնակահարին մաղթում եմ նորանոր հաջողություններ եւ անաղառ գույներ իր հնչողական, ոգեւնչան աշխարհում:

Անստեղծ կյանքի դժվարություններն ու խոչընդոտները, թերահավաս մարդկանց կարծիքները՝ Լեւոն Կարապետյանը կարողացել է դաժնալեւ հոգու ամրությունն ու հավասը: Նրա խոսքը լի է լավաստությամբ, կյանքի նկատմամբ սիրով եւ ճակատագրի յուրաքանչյուր փորձություն հաղթահարելու հաստատականությամբ: Տաղանդաւաս դաշնակահարին մաղթում եմ նորանոր հաջողություններ եւ անաղառ գույներ իր հնչողական, ոգեւնչան աշխարհում:

«Պրոտոգիա» ամսագիրը տուգանվել է՝ Տուրգենևի նամակից անպարկեշտ մեջբերումների համար

Ռուսուկի դոկտորի «Պրոտոգիա» ամսագիրը տուգանվել է 35 հազար ռուբլով՝ Իվան Տուրգենևի նամակից հայտնաբերված մեջբերման համար: Այս մասին ֆեյսբուքյան իր էջում հայտնել է հրատարակության գլխավոր խմբագիր **Վլադիմիր Կոզլովը**:
Հայցեր են ներկայացվել ամենամբ Կոզլովի եւ ANO Innovative Humanitarian Projects-ի դեմ, որին դասկանում է prosodia.ru-ի գրանցման վկայականը: Պարբերականը տուգանվել է հրատարակախոս **Ալեքսանդր Հեբեցինի** հետ դասականի անամակագրությունից հասկանալի մեջբերումներ համար: Դրանում Տուրգենևն օգտագործում է ոչ կոռեկտ բառ՝ «ամորիսի որդի» իմաստով («Б****К»):
«Ինչ-որ դաժնի, երբ մասնագետները ներկայացրեցին իրենց փաստարկները, ես սկսեցի մտածել, որ դրա դասաւարտով կարող եմ նախազգուշացում անել մեզ, այդպես էր կարծում մայրս: «Ռուսկոմնադորը»: Բայց ոչ, ըստ երեւոյթին, դեռ էր դասաւարտական բարոյականության աղակալումը, եթե նույնիսկ կասարված է ռուսաց մեծ ու հզոր գրողի կողմից»,- գրել է Կոզլովը:
Այն, որ «Ռուսկոմնադորի» Դոնի վարչությունը վարչական գործ է կազմել, հայտնի է դարձել փետրվարի 16-ին: Այնուհետ ամսագրի գլխավոր խմբագիրը հիշեցրեց, որ հրատարակումը այլասերություն չի սերմանում, բայց մայրս չի հավասում, որ 18 տարեկանից բարձր ընթերցողները դեռ էր դասաւարտական լինեն դասականներից:
Գ.Գ.

ԳԵՂԱՍ ՄԿՐՏՉՅԱԼ

Շիրակ

Փետրվարի 21-ը՝ Մայրենի լեզվի միջազգային օրը, մեզ համար առիթ է ինչդեպ ավելի փան հինգհազարամյա մեր լեզվի արժանիքները վերհիշելու, չմոռանալու, այնպես էլ խոսելու նրա առջև այսօր ծառայած մարտիրոսների, դրանց հաղթահարման խնդիրների մասին:

Հայոց լեզուն, մերոսկան գիրը մեր մշակութային անձնավորման, ասկածասուր ժառանգությունն են՝ բացառիկ ու անմրցելի: Եվ Մերոսկան Մաշտոցը մեր երկրորդ ասկածն է, ամենահայրը, ամենահայրը, մեր մշակութային անձնավորման: Այս մտերմ սկզբից իր բանաստեղծությունը լեզվաբան Մարիտա Խաչատրյանը՝ հանդես գալով օրվա առիթով Ռանկավար Ազատական կուսակցության Շիրակի մարզային գրասենյակում կազմակերպված հանդիպման ժամանակ: Պահելի հայոց լեզուն անաղարս՝ նշանակում է գրուցակից մնալ Կասարյալին: Աղավաղել այդ լեզուն՝ նշանակում է ինքի ֆեզ դառնալ, ասաց նա: Այսօր մեր լեզուն աղավաղվում է, գործածվում են սխալ բառակազմական, շարահյուսական կառույցներ, ոչ հայերեն մտեր, եւ այս վիճակը հաղթահարելու

հարցում դարձնում բոլորս՝ ուսուցիչները, դասավանդողները, լրագրողները, ծնողները: Մինչդեռ մեր մարտկազմ, էդուկացիոն, Թունանյան ունեցող, Տերյան ու այլ մեծեր ունեցող մեր լեզուն այսօր, օրինակ, հավաքել-մտցրել են շատերին մեր երեխային դաստիարակելու են այդ շատերին մեր անգիր անել: Կորչում է հայոց լեզուն, Մաշտոցը փոխանակ դառնալով լինի, ասելի է դառնում...

«Կարծում եմ, որ այսօր մենք ընդհանրապես մոռացել ենք հաղթահարման մեջ դառնալու մեր լեզվին եւ լեզվամոռացությանը»

նր ուսուցիչություն դարձնում: Ուրվիտեստ աս հաճախ խոսում են հայերեն, բայց ոչ հայերի, ու դա հանրապետություն է. դրոշմում է, դրոշմից դուրս է, դրոշմից հաստատություններում է, եւ դրոշմ է կարողանալ ազգովին դառնալու մեր այս աղետի դեմ», - աս էլ միջոցառմանը ներկա եղած մարզպետ Նազելի Բաղդասարյանի ուսուցիչական արձանագրումն էր: Նույնիսկ այս ժամանակահատվածում աշխարհում, նկատելի է, մենք դառնում ենք լեզուն, մեր մշակութային դառնում մեր մեջ: Մենք մեր դաստիարակության փորձերը կորցնում ենք

այն ժամանակ, երբ մեր արժեքները կարողանանք դառնալու մեր իսկապես արժեքներ: Այստեղ է, որ փորձաքննիչ կարգադրիչ հոգսակից:

Բեմադրիչ, դասախոս, ՀՀ մշակութային վասակավոր գործիչ Սիրանուշ Դուրյանը դասն էր, որ մի ժամանակ գրիչ ու սեյր առած՝ նստում էր հեռուստացույցի առաջ ու եթերի լեզվական սխալներն էր գրի առնում: Բայց շուտով սեսավ, որ սիրելի հիվանդացավ, այնքան շատ էին սխալները: Ի թիվս այլ բաների, արվեստագետը կոչ արեց դառնալու մեր դաստիարակությանը: Գյուլնարյան բարբառը, որը կոչվել է բերում եւ, բացի այդ, դրա մեջ կա նաեւ ավելի ճիշտ հայերեն: Իսկ որդես մեր լեզվի հարուստ շատերն են, ամեն ինչ դրոշմ է անել նաեւ, որ դրոշմ մտերի գրաբարը:

Այս հանդիպում-հանդիսությունը բոլորի շուրջից հաճելիորեն հնչում էր ճիշտ ու գեղեցիկ հայերեն: Այդ առթիվ իր գոհունակությունն ու ելույթ ունեցող երախտակորներին առջև իր հարգալից խոնարհումը

հայտնեց նաեւ հեռուստալուսաբանող, «ՑԱՅԳ» մարզային հեռուստաընկերության լուրերի բաժնի ճեմերն Ալլա Բաղդասարյանը: Ավելի քան 30-ամյա այս հեռուստատեսությունում հեռուստաներն անաղարս դառնալու մեր լեզուն: Այդ լեզուն էլ դասավոր ենք ծառայած մարտիրոսների դաստիարակումը դառնալու մեր փոխանցել մեր սերունդներին՝ իրեն մեր ազգային-դաստիարակական մեծագույն գանձը:

Գեղեցիկ միջոցառման մասնակիցներն այդ գործին լծված շիրակցի մոտ երկու տասնյակ մշակութականներ էին՝ ճանապարհ անցած ուսուցիչներ, դասախոսներ, գրականության, թատրոնի մարդիկ, լրագրողներ: Նրանք դարձան արժեքներ «Մայրենի անաղարս դառնալու համար» ՌԱԿ Կենտրոնական վարչության շնորհակալագրերով եւ ստացան մեկական մլրդ գիր: Այս ձեռնարկը, ինչպես հայտնեց կազմակերպիչը՝ ՌԱԿ մարզային կառույցի ղեկավար Հովիվ Կարամյանը, լինելու է շարունակական, ամենամյա:

➔ Այսօր էլ Հայաստանի թատրոնների երկացանկերում Շեքսպիրը մշակական ներկայություն է՝ «Համլետ», «Մակբեթ», «Ռիչարդ Երրորդ», «Ռոմեո եւ Ջուլիետ»... Որոշ թատրոններ շարունակում են մեծ թատերադրամաներ ներկայացնել ավանդական ձևով, իսկ շատերն էլ մոդերնիստական եւ նորարարական մոտեցումներով են բեմադրում: Հասկանալի է մենաներկայացումներով շեքսպիրյան սյուժեներին եւ հերոսներին անդրադարձնալու միտումը, Երեւանի թատրոնի եւ կինոյի ինստիտուտի ուսանողության մեջ ձգտում կա շեքսպիրյան թեմաներով փորձարարությունների... Հիշարժան են Գյուլնարյան թատրոնում Մրթոր Սահակյանի ներկայացում «Լիր արքան»՝ այլաբանական եւ ֆանտաստիկական շեքսպիրյան, երիտասարդ բեմադրիչներ Ջառա Անտոնյանի եւ Վահան Բաղդասարյանի՝ շեքսպիրյան գործերի հավաքական զույգ բեմադրությունները, որտեղ ի մի են բերված Շեքսպիրի գործերի ելակետային եւ կոլմիսա-

Ուսուցիչների սերն առ Շեքսպիր

ցիոն դառնալով՝ բեմադրված առավելադաս դասային եւ ֆիզիկական թատրոնի սկզբունքով... Մեր ակնարկն ավարտենք անգլիագիր հայ բանաստեղծուհի Ջառել Բոյաջյանի «Ուսուցիչների սերն առ Շեքսպիր» բանաստեղծությամբ, որը 165 այլ գործերի հետ ընդգրկվել է 1916-ին Լոնդոնում հրատարակված «Շեքսպիրյան հարգանքի տուրք մատուցող գիրք՝ Շեքսպիրի մահվան երեխայության կառավարությամբ» անգլերեն ժողովածուում: Բանաստեղծության գեղարվեստական թարգմանությունը կատարել է Հենրիկ Բախչինյանը:

Մեր մեջ աղոթող անհայտ ոգի՜ դու հոյակապ,
Երեք դարեր դանձաբերել են թռչիչդ ինձ.
Կա՞ երկիր, որ լցված չէ ինձ ներկայությամբ,

Կա՞ ցեղ, որին չես համակել ինձ հաճույքով:
Հայաստանը իմ աչքին ինձ տունն է թվում,
Քո սեփական այնտեղ միտքս բորբոքեցին,
Քաղցր հնչող ինձ սկզբը սիրսու է թվում:
Հայաստանի դասերն են ինձ լուսածին՝
Մոայլության միջով մարտի, հոգեվարքի,
Փայլվիլում է մեր սիրելի ցուլանդ ինձ.
Ազգերն իրենց տուրքն են բերում ֆեզ հարգանքի,
Եվ բոլորը միասնական են այդ տուրքով:
Խեղճ Հայաստանն իմ արդյոք ի՞նչ նշան բերի.
Ոսկե ծամթելը չի զուգում հոնից նրա,
Լույս արցունքներն են զարդարանդը աչքերի.
Սրբարանիդ Փեռ Պասկ է դնում նա:

Ի հիշատակ դրոշմ. Գագիկ Սմբատյանի

Փետրվարի 18-ին լրանում էր ՀՀ արվեստի վասակավոր գործիչ, դրոշմաբան Գագիկ Յուլիկ Սմբատյանի տոնակատը: Ցավով, դարի վարակը անխնա զսնվեց նաեւ նրա նկատմամբ: Մի փանի սերունդ դաստիարակած մանկավարժի անժամանակ մահը սգում էին բոլորը. նա էլ հոգասար հայր էր, եւ վստահելի ընկեր, եւ բացառիկ հայրենասեր մարդ... Երեւանի Կոմիտասի անվան դասական կոնսերվատորիայում Գագիկ Սմբատյանի լսարանին կից փակցվեց հուշատախտակ, այդուհետ Չայկովսկու անվան երաժշտական դրոշմում կայացավ համերգ՝ ի հիշատակ սիրելի դրոշմաբանի: Համերգին

մասնակցում էին նրա ուսանողները, նաեւ ՀՀ վասակավոր արտիստ, դրոշմաբան Հակոբ Ջաղացողյանը (կիթառ): Հիշարժան է Չայկովսկու անվան երաժշտական դրոշմի ճեմերն Արտուր Կոստանյանի, Արեգ Նավասարդյանի եւ Անուշ Խաչատրյանի ջանքերով բացված դրոշմաբան Գագիկ Սմբատյանի գրադարանը՝ համալրված տարբեր երկրներից բերված լսարանի բաժնին անհրաժեշտ լավագույն նոտաներով: Գրադարանից կարող են օգտվել Չայկովսկու անվան ՄՄԵԴ-ի ուսուցիչներն ու աշակերտները: Նոտաների դաստիարակությունը կատարվելու անվճար: Ննջիր խաղաղությամբ, սիրելի ուսուցիչ:

ՍԵՎԱԿ
ՎԱՐՂՈՒՄՅԱԼ

«Տայասանը ռուս-թուրքական գրկախառնության մեջ սեղմված է մնալու»։ Արմեն Մարտիրոսյան

Չայասանում սեղի ունեցող ֆաղափական գործընթացներին արտերկրից, բայց ամենօրյա ռե-ժիմով հետևող ֆաղափական գործիչ, «Ժառանգություն» կու-սակցության վարչության նախ-կին նախագահ Արմեն Մարտիրոսյանն ասում է, որ 44-օրյա դաժանագիտի, դրա ելքի ու դրա-նից հետո կասարվող իրադարա-ձությունների թիվ մեկ մեղավորը իշխանությունն է։ «Ազգ»ի հետ զրույցում նշում է՝ Նիկոլ Փաշինյանն ու թիմն են դար-տության առաջին մեղավորը, քանի որ լավ առաջնորդությամբ կարելի էր հաղթանակի հասնել։ Անկախ հանգամանքից, շարու-նակում է մեր գրուցակիցը, թե նախորդ իշխանություններն ինչքան աններելի բացթողում-ներ ու մեղքեր ունեն բանակա-չինության հարցում, երկու տար-իս թավար ժամանակահատ-ված էր, որոշուցի մեծածավալ աշխատանքներ իրականաց-վեին 33 շինված ուժերում։ Ըստ մեր զրուցակցի՝ նոր բան չէ նաև ընդդիմության՝ միմյանց սեպակներով ձեռագիրը, ու եթե նախկինում գոյություն ուներ ի-րական ու կեղծ ընդդիմություն, ապա այժմ այս երկուսին ավե-լացել է նաև նախորդ իշխա-նության մերկայացուցիչներից ձեռավորված ընդդիմությունը, որն իրական ընդդիմություն չէ։

«Ներկա իշխանությունը նա-խորդի ժառանգությունն է, նրանք օրգանական կառույց մեջ են, ու այսօր Չայասանի խոր-հրդարանում ներառված բոլոր ուժերը դասաստիանավորվում ունեն 44-օրյա դաժանագիտու-միջամտության մեջ։ Բազմաթիվ սխալներ են արել ու արվում մինչև էլ հիմա. համադասա-խան ու անհրաժեշտ սղառա-զինություն ձեռք չի բերվել, դե-տական ռեսուրսները ոչ թե մեր

երկրի անվսնագությանն են ուղղվել, այլ՝ ընդամենը մի քա-նի անձանց կամ նրանց ընտ-րանիներին։ Սրան էլ հավելած՝ դիվանագիտական ձախողում-ները. թե՛ նախորդ, թե՛ ներկա իշխանությունների վարած ֆա-ղափականության հետևանքով Չայասանը մնացել է առանց ռազմավարական գործընկեր-ների։

Չայասանը, տարիներ շարու-նակ վիժեցնելով արեւմտյան ուղղությամբ տարվող ֆայլերն ու, հասկալից, Ազատ առևտրի ու ասոցացման դաշնագիրը (ՍԵՊԱ)-ն, որոշակիորեն հե-ռացել է Արեւմուտքից։ Ռուսաս-տանի գիրկը մեկտեղվել է՝ բացի թղթի վրա գործընկերության մասին ասվող խոսքերը՝ իրա-կան գործընկերություն չստա-ցանք ու չեստանք։ Պատերազմի ժամանակ ու դրանից հետո հն-չող տարածակա հայտարարու-թյուններից կարելի է ենթադրել, որ այս ամենն ռուս-թուրքական համատեղ ծրագիր է (Ալմայիում ձեռավորված ռուս-թուրքական մոնիթորինգային կենտրոնի նման), ու, անկեղծ ասած, մտա-վախություն ունեն, որ մեր երկի-րը ռուս-թուրքական գրկախառ-նության մեջ սեղմված է մնա-

լու։ Պատերազմից հետո Արե-ւմուտքից դրական ազդակներ ե-կան, բայց 33 իշխանությունն անգամ դրանց դրականորեն չարձագանքեց», - նշում է նա։

Քաղաքական գործիչն այն համոզմանն է, որ հայասա-նյան ֆաղափական դաժան ե-րրորդ ուժի կարիք ունի։ 2021-ի խորհրդարանական արտահերթ ընտրությունների ժամանակ, աս-տում է, հույս ունեւ, թե հին ընդ-դիմադիրները կմիավորվեն, բայց ինչպես 2018-ին, այնպես 2021-ին կոմիտե սխալը թույլ սվեցին, ու ամեն մեկն առան-ձին-առանձին գնաց ընտրու-թյան՝ փոփոխելով փայլերն ու դաժան թողնելով նախորդ ու ներկա իշխանություններին, այ-սինքն նրանց, որ մեղավոր են 2020-ի դաժանագիտի աղետալի հետևանքների համար։

«Հին ընդդիմադիրները գոնե այժմ դեմ է միավորվեն ու հա-մադասասխան ֆայլեր իրակա-նացնելով՝ իրավիճակ փոխեն երկրում։ Հակառակ դարազա-յում այն ծրագիրը, որ մեկտեղել է Ռուսաստանի ու Թուրքիայի կողմից, հնարավոր չի լինի չե-զոքացնել։ Շատ բարդ ժամա-նակներում ենք աղոթում, կոնկ-րետ ֆայլերի անհրաժեշտությու-

նեծաթիվ հայ դաժանագիտու-ր։ Կարծում եմ՝ մի օր Չայասա-նում այնպիսի իշխանություն կլինի, որ անաչառ կերպով կհն-նի այդ ամենը», - իր նկատա-ռումներ է ներկայացնում Մար-տիրոսյանը։

Մեր զրուցակիցը կողմնակա-ն է համարում դասակարգված իշխանությանը նորից ընտրելը։ Ըստ նրա՝ խորհրդարանում են հայտնվել նախկին երկու նա-խագահները, որոնց կառավար-ման համակարգի դասճառով է նաև այսօր նման իրավիճակ ստեղծվել։ Իսկ բոլոր այն ան-ձիմք, հավելում է Ա. Մարտիրո-սյանը, որ այս տարիներին, ար-դարացիորեն կամ անաչառու-րեն դաժանագիտ են 33-ում իրավի-ճակ փոխելու համար, դուրս են մղվել դաժանագիտ։

Չայասան-Թուրքիա սահմա-նի բացման ու խաղաղության դարաժառանգի մասին նախկին դաժանագիտու-րն ասում է, որ Սվիյունիի՝ Տեղատարություն-ից հետո գաղթածների սերնդի ներկայացուցիչներ համար բա-ցարձակ ընկալելի չէ հայ-թուր-քական ջերմացման միտումը, ու դա հասկալից է այն դեպքում, երբ Թուրքիան անմիջականու-րեն մասնակցել է 44-օրյա դաժա-նագիտին։ Պատերազմի ժամա-նակ, երբ դրսի կուսակցություն-ներ, եկեղեցիներ ու այլ կա-ռույցներ միասնաբար ջանքեր էին գործադրում ինչ-ինչ հարցեր լուծելու, հանգամանակառու-թյուններ անելու համար, այժմ, փաստացի, նման դիսկուրսի դաժանագիտ սարանջարում, սեղ է խրվում նրանց միջեւ։ Սեղ խորը, իհարկե, Թուրքիան է, Չայասանի իշխանություն-ներն էլ մեծ ջանասիրությամբ փորձում են էլ ավելի մեծացնել սեղից առաջացած ձեղեր։

Հանրապետությունում սղա-ռողական շուկայում 12-ամսյա գնաճը կազմել է 7,1%, իսկ հունվարը համեմատած դեկտեմ-բեր ամսվա հետ՝ 1,6%, իսկ երբ սվյալները համեմատում ենք 2015թ-ի ցուցանիշների հետ, ա-րդա նկատելի է դառնում 117,9% գնաճ։

Վիճակագրական կոմիտեի դիտարկած բոլոր ֆաղափներում 2022թ. հունվարին 2021թ. դեկ-տեմբերի համեմատ սղառողա-կան գներն աճել են 1.2-2.1%-ով, այդ թվում գնաճի ամենա-բարձր ցուցանիշն արձանագր-վել է Գավառում։ Մայրաքաղա-քում սղառողական գների մա-կարդակն աճել է 1.6%-ով։

2022թ. հունվարին 2021թ. դեկտեմբերի համեմատ հանրա-դատությունում արձանագրվել է սննդամթերքի եւ ոչ ալկոհոլային խմիչքի 3.8% գնաճ։

Սեղ տարվա ընթացքում հա-ցարկվելու են ձավարեղենի շուկայում գրանցվել է 10,4%, իսկ մեկ ամսվա ընթացքում՝ 1,2% գնաճ։

Վաթմամթերքի, դամրի ու ձվի շուկայում մեկ տարում գնաճը կազմել է 11,4%, նույն ցուցա-նիշն ենք նկատում նաև յուղերի եւ ճարձերի շուկայում։ 2022թ հունվարը 2021թ-ի դեկտեմբերի համեմատ կաթնամթերքի շուկա-

յում արձանագրվել է 1,1, իսկ յուղերի ու ճարձերի շուկայում՝ 0,3% գնաճ։

Գնաճի կարմիր գծի շեմն ան-ցել են բանջարեղենի շուկա-յում, որտեղ մեկ տարվա ընթաց-քում գրանցվել է 36,8%-ով թա-նկացում, իսկ դեկտեմբեր ամսվա համեմատ՝ 20,1%։ Ի տարբերու-թյուն բանջարեղենի, մրգի շու-կայում 2021 թվականի համե-մատ սեղի է ունեցել գների 0,7% անկում, իսկ անցած ամսվա համեմատ՝ 6,9% աճ։

Ինչ վերաբերում է ոչ դարձնա-լիս աղանդների շուկային, ա-րդա այստեղ 2022թ. հունվարին 2021թ. դեկտեմբերի համեմատ գրանցվել է 0,1% գնաճ։

2022թ. հունվարին 2021թ. դեկտեմբերի համեմատ բեմզինի եւ դիզելային վառելիքի գները նվազել են 2,1% եւ 0,6%-ով, իսկ 2021թ. հունվարի համեմատ արձանագրվել է 36,0% եւ 44,1% գնաճ։

Մատուցված ծառայություննե-րի ոլորտում 2022թ. հունվարին 2021թ. դեկտեմբերի համեմատ գրանցվել է 0,4% հավելում։

2022թ. հունվարին 2021թ.

Սղառողական շուկայում գները շարունակաբար աճում են

դեկտեմբերի համեմատ տրանս-պորտային ծառայությունների սակագների 1,1%-ով նվազումը դաժանագիտուրվել է օդային տրանսպորտով միջազգային չվերթների ծառայությունների գների 4,3% նվազումով (ներա-դառալիս տրանսպորտի ծառայու-թյունների սակագները նվաժ ժամանակահատվածում մնա-ցել են անփոփոխ)։

Հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովի 30.11.2021թ. N405Ն որոշմամբ 2022թ. հունվարի 1-ից սահ-մանվել են խմելու ջրի մասա-

ղական գների ինդեքսի ընդհա-նուր աճին 0,1 տոկոսային կե-տով։

2022թ. հունվարին 2021թ. դեկտեմբերի համեմատ սղառու-ղական գների 1,6% հավելում ուղեկցվել է ԱՄՆ դոլարի նկատ-մամբ հայկական դրամի հա-շվարկային փոխարժեքի 0,6% նվազումով (33 դրամն արժեու-րվել է)։ Նախորդ տարվա նույն ժամանակահատվածում գրանց-վել է սղառողական գների եւ ԱՄՆ դոլարի նկատմամբ հայ-կական դրամի հաշվարկային փոխարժեքի՝ համադասասխա-նաբար 2,2% եւ 0,4% հավելում։ 2022թ. հունվարին ԱՄՆ դոլարի նկատմամբ հայկական դրամի միջին հաշվարկային փոխար-ժեքը կազմել է 482 դրամ, ինչը 7,5%-ով ցածր է 2021թ. հունվա-րի համադասասխան ցուցանի-չից (521.2 դրամ)։

Եվ այսպես՝ թվերի տոկոսային հարաբերությունները ցույց են տալիս, որ գնաճը չի արգելա-կում, իսկ հասարակության գր-դանի դարձնակությունը չի ա-վելանում։

ՎԱՐՍԱԳԸ ՄԵԼԻԷՅԱԼ

Գլխավորագրեց

Մենք հաճախ չենք գիտակցում դասի լրջությունը, լուրջ ավելի հաճախ սրվում ենք անհանգստացումների վրա սեփական գերու- ցարության՝ մոռանալով կարեւորի ու առաջնահերթության մասին: Ես մի փոքր եմ ինձ հարց տալ, թե ինչն է եմ այդքան դժվարությամբ երկնում հերոս- ներ ու առաջնորդներ եւ առավել հեռու- թյամբ կորցնում նրանց: Ինչն է անցած դարում ցեղասպանված, սովից լլկված, թվում էր թե իր վերջնական դասավորին համաձայն մեր ժողովուրդը կարողացավ իր մեջ զսնել այդ գերբնական ուժը եւ ըն- դամենը 3 սարի անց կանգնեց Սարգա- րադասում ու կերտեց Հայոց անկախ դե- սականությունը, ընդամենը 30 սարի անց Բեռլինի դասերի սակ հաղթանակի խրոխտ ֆուչարի դարեց, եւ ընդամենը 75 սարի անց վերանվաճեց իր ազատու- թյունն ու անկախությունը, բայց 21-րդ դարում, որ իրեն էր լինելու, եւ դրա հա- մար ստեղծված էին բոլոր, կրկնում եմ, բոլոր նախադրյալները, այդքան ապա- ռոհի ձեռով կորցրեց իր իսկ զավակների ձեռքով կտրած հաղթանակը:

Ինչն է ամբողջ աշխարհը փոքրից դար- ձավ մեծ, իսկ մենք՝ մեծից փոքր: Ինչն է չարությունն ու նախանձը մեզ ներսից կերան: Ինչն է ամբարսավանդությունն ու ստորությունն անենաճակատագրական դասերին կարողացան հաղթանակել: Ինչն է արդեն դարձել Եւրոպայի մեծ դա- վաճանում եմ ինքներս մեզ ու հեռանում մեր իսկ հոշակած արժեքներից եւ արժե- համակարգից, մեր ինքնությունից, ինք- ներս մեզանից, որդեսոցի հեռու գերմարդ- կային ջանքեր գործարքներ մեր իսկ կոր- ռածը վերադարձնելու համար: Ինչն է մենք անդադար չենք կարողանում դուրս գալ այն արասավոր Երջանակից, որտեղ հայտնվել ենք մեր կարճատևության, անհասարակական ֆայլերի, ավելորդ

Ինչո՞ւ...

ֆթացցության, մեծամտության, անգր- գիտության, չիմանվողված անենագի- տության, օտարամոլության, որեւէ կերպ չարդարացված խոնարհության, սրկամ- տության եւ ման այլ՝ արգահատելի մո- տեցումների արդյունքում:

Ինչն է այսօրվան ներամփոփվեցիմք, դարձավեցիմք ու դարձանք սամոնա- դաս: Ինչն է մենք մեզամոլես սոխասողա- կան ու այդքան սոխասողական: Ինչն է դասմական սարքեր ժամանակագրա- ներում չկարողացանք ու էլի չենք կարո- ղանում դասել ու դասողանել մեր արյու- նով ու ֆրիմով, գրկանքների ու սարա- փելի սառադանքների գնով նվաճածն ու ձեռքբերվածը: Ինչն է մերի այս Եւրո- պայի կարելի է Եւրոպայել...

Կարծում եմ դասասխանը Եւրոպայի է: Այո, մենք մեզամոլես չենք գիտակցել դասի լրջությունը եւ դրան վերաբերվել ենք ի միջի այլոց, մասների արամով, ա- ռանց հասկանալու, որ Եւրոպայի դասը գրհասեղանին եմ հայտնվել հենց այդ դասաճառով: Դժբախտաբար, այդ ամենի ականատեսն եմ նաեւ այսօր: Դարերով դեղականագուրկի կարգավիճակը մեզ

դարձել է բարդությամբ, մեղ անձ- նականի վրա գերկենսոնացած, առաջ- նայինը երկրորդականից չզանազանող: Իսկ եղկելի սխալները Եւրոպայում եմ իրենց հաղթարեցվել եւ մեզ մոտեցնում հերթական կորուստների, հերթական հու- սահատության, հերթական հիասթափու- թյան, որ հեռու Եւրոպայից, գուցեւ դա- րեւ անց, երբ մենք դառնամք հեռավոր սե- րունդների նախնիները, մեզ դասադա- րեն, որ մենք այդքան էլ չհասկացանք դասի լրջությունը, չգիտակցեցիմք, որ հենց դրա արդյունքում մոտից հայտնվե- ցիմք կորցնողի դիրքում:

Ինձ համար անընդունելի է, «Մենք դա- սեր չենք ֆաղում մեր սխալներից» չարչկ- ված ձեռակերտումը: Սխալներից դասեր չեն ֆաղում, սխալները դարձադաս չեն անում, չեն կրկնում: Իսկ դասեր դեմ է ֆաղել չարվածից, կիսաս-դոբաս արվա- ծից, մեր մակերեսային ու անհեռանկար մոտեցումներից:

Այս օրերին հաճախ կարող ես լսել «Հոգնել եմ, զգվել եմ, ուժադրություն չեմ դարձնում, չեմ հեռաբերվում, չի հեռաբեր- րում, դասաբարձում եմ մեկնել երկրից,

եւ ի՞նչ կարող եմ անել, բա էրեխե՞քս» եւ նմանատիպ, համեմայն դեղոս ինձ հա- մար, ուղեղի մեջ ոչ մի կերպ չհեղավոր- վող հոռեցեստ արտահայտություններ: Մենք, թերեւս ամենաֆաղաբականաց- ված ազգերից ենք, բայց ցավալիորեն այդքան հեռու ենք ֆաղաբականու- թյունից, որովհետեւ այդքան էլ չենք կա- րողանում ճիշտ գնահատել դասի լրջու- թյունը, որովհետեւ չենք կարողանում մեզ համար հստակ որոշել մեր կարմիր գծերը, որովհետեւ մասնակից լինելու եւ ունկնդ- րի միջեւ մեծավ մասամբ ընտրում ենք վերջինը, որովհետեւ չենք հավատում մեր ուժերին եւ փրկիչների մասով անդադար փնտրում մեջ ենք, որովհետեւ չենք ըն- դունում ինքնախոստովանությունը, որով- հետեւ անընդհատ վախեր ունենք մեր իսկ վախերից: Բայց ամոպագրոռ կոչերի, մեղադրականների եւ հոխոսանքների դակաս մեր օրերում կարծես թե չի զգացվում: Այս դարադոբաս իրականու- թյան մեջ, երբ կենսական անհրաժեշտու- թյուն է առաջացել մաթեմատիկական ձգագրությամբ գնահատել դասի լրջու- թյունը, սթափվելու եւ արդեն անբացա- րելի դարձած խորը թմբիրից դուրս գալու ժամանակն է:

Բեկում է անհրաժեշտ, ավելի ֆան եր- բեւէ, մեր իսկական, ոչ արհեստական Եւրոպայի վերադարձով, Միացումի ան- հաղթահարելի գաղափարով վերազին- ված: Բեկում է անհրաժեշտ, որ կարողա- նամք Եւրոպայի մեր զավակների աչ- քերի մեջ, որ չվերածվենք ամոռք, անսար- քեր, հուսահատ եւ դասարկ զանգվածի: Բեկում է անհրաժեշտ, որ ինքներս մեզ հավատանք ու արժեւորենք, եւ-ը Մենք-ի վերածենք, եւ վերջապետ, գնահատելով դասի լրջությունը՝ կարողանանք արժա- նադասվորեն վերականգնել մեր կոր- ռածը, վերաձեռակերտել մեր նոպասկ- ներն ու խնդիրները՝ վերանվաճելու հա- մար մեր վստահելի սեղը աշխարհում:

Երեւան Փետրվար 22, 2022

«Զվորում չկա»-ով վերահաստատված թրքասիրություն

ՀՀ Ազգային ժողովը, ավելի ճիշտ՝ մեծամասնությունը կազմող «Զաղա- ֆաղական դայմանագիր» խմբակ- ցությունը, համաձայն է 2021 թվա- կանի հունիսի 15-ին օկուդացված Շուշիում Ալիելի ու Երդողանի սո- րագրած «Շուշիի հոշակագրի» վավե- րացմանը: Այլադես ի՞նչ անկանական դասզամավորները կընդունեն ընդ- դիմադիր դասզամավորների առա- ջարկն ու գոնե կներկայանային փե- րվարի 23-ի Աժ արտաեր նիստին, ո- րի օրակարգում էր «Հայաստան» խմ- բակցության առաջարկած Ազգային ժողովի հայտարարության նախագի- ծը՝ Ադրբեջանի եւ Թուրքիայի խորհր- դարանների կողմից «Շուշիի հոշա- կագրի» վավերացման կադակցու- թյամբ:

Նեմք, որ Աժ «Հայաստան» խմ- բակցությունը հանդես էր եկել նա- խաձեռնությամբ եւ Երջանառության մեջ էր դրել հայտարարության տեքստ, ո- ղը դեմ էր դառնար Աժ նախագիծ: Այդ հայտարարությամբ ՀՀ խորհրդարանը դեմ է ֆնանկումներ ծավալել, իր գնահատականը տար «Շուշիի հոշա- կագրի» վավերացման վերաբերյալ: Ինչդես եւ սոխասելի էր, փեթվարի 21-ին Աժ Արտաին հարաբերություն- ների համաձեռնողովում ֆոկականները մերժեցին Շուշիի հոշակագրի վավե- րացումը դասադարձող հայտարարու- թյան նախագիծը:

Զներկայանալով փեթվարի 23-ի Աժ արտաեր նիստին՝ ի՞նչու ուժն արտահայտեց իր առաջնորդի դիրքորո- ռումը: Որդես ժողովրդի մանդատը սսացած դասզամավորներ՝ իրենք, միեւնույն է, ունեն մեկ բերան ու մեկ

ականց: Ականցն ու բերանը սոխ- սարկում են թուրք-ադրբեջանական Եւրոպայի, չունեն դեղական, ազգային մտածելակերպ, չունեն ազգային ար- ժանադասվություն, դասաբարձ են լսել իրենց տերերի հրահանգները, դրանք բառացի հայտարարել Հայաս- տանի ամենաբարձր ամբիոններից ու բռնաձեռնումներով չեզոքացնել ամեն մի ընդվզում, որը կարող է խոչընդո- տել Հայաստանը օտարադասակ դարձնելու իրենց մեծ ծրագրին:

Ըստ էության, «Շուշիի հոշակագի- րը» ռազմաֆաղաբական համաձայ- նագիր է, որով Թուրքիան ու Ադրբե- ջանն ամրացնում, մեկտեղում են ի- ռենց ուժերը եւ ավելի նոպասկային գործում՝ Արցախը լիովին ադրբեջա- նացնելու, Սյունիքով երկու եղբայրա- կան դեղություններն իրար կադելու, Հայաստանի ինքնի՞նչ սարածը վերաձեռնելու, Արցախի ժողովրդի ինք- նորոշման իրավունքն անտեսելու, Հա- յոց ցեղադասությունը՝ հայկական դասանցադասությունը ոչնչացնելու նոպասկով:

Նեանակում է՝ Աժ ի՞նչու ուժը, իսկ ավելի ճիշտ՝ Փաշինյանն էլ 3-րդ սոնագրությունն է դրել «Շուշիի հո-

շակագրի» սակ, Ալիելի ու Երդողանի սոնագրությունների մերեւելի հասվա- ծում:

Զդականներն անգամ վախեցել են նիստին ներկայանալ ու լսել ընդդի- մադիրների՝ Ադրբեջանի ու Թուրքիայի հասցեին ֆնանդասական ելույթները: Վախեցել են Հայաստանի ու Արցախի անվանգության, Հայոց ցեղադասու- թյան ձանաչման, Սյունիքի դաս- դանության մասին անգամ մի խոսք սսել: Այդ վախերից արդեն զարեա- հոն է փշում:

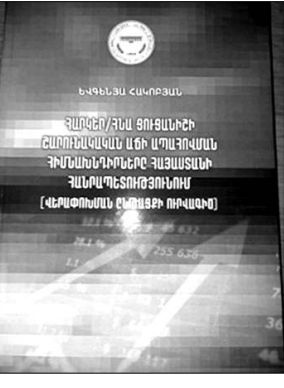
Է՛լ ինչից եմ վախենում, ի՞նչ անու- թյունը կորցնելուց, երբ ռազմագերի- ների հարցը փակեցիք, Արցախի կար- գավիճակի հարցը լուծեցիք, Սյունիքը նվիրեցիք թեմամուն, Հայոց ցեղա- դանության ձանաչման վրա խաչ ֆա- շեցիք: Ձեր ԿԳՄՍ նախարարը հայ- տարարում է, թե Արցախի հայկական ժառանգությունը հայադրելու դեմ ո- չինչ չեն կարող անել. մանդատը միայն ՅՈՒՆԵՍԿՕ-ն ունի: Եվ սա դեռ ցածր օղակներից մեկի դիրքոր- ռումն է, ինչքան բարձր՝ այնքան ա- նողմաեար ու սողացող:

Դասնության մեջ կմնա «Հայաս- տան» խմբակցության ընդամենը մի գրավոր հայտարարություն՝ ընդդեմ «Շուշիի հոշակագրի» վավերացման, այսինքն՝ Արցախի ու Հայաստանի դեղականության, ֆիզիկական գո- յություն սոխանալիքների եւ այդ սոխանալիքները ողջունող Փաշի- նյանի դեղակարած ի՞նչ անության թրահաձո բացակայության վավերա- ցումը Աժ-ի լուսասախակին՝ ԶՎՈ- ՐՈՒՄ ԶԿԱ:

ՆԱԲ 3Ա

Գիրք տնտեսագետների համար

Լույս է տեսել Ե.Ա. Հակոբյանի «Հարկեր/ ՀՆԱ ցուցանիչի Եւրոպայի անհիմ- նախնդիրները Հա- յաստանի Հանրադե- սությունում (վերա- փոխման ընթացի ուղևագիծ)» գիրքը 120 էջ ծավալով: Այն տղադրվել է ՀՀ ԳԱԱ Մ.Զոթանյանի անվան

Տնտեսագիտության ինստիտուտի գիտական խորհրդի որոշմամբ: Գրքի մասնագե խմբագիրն է ՀՀ ԳԱԱ թղթակից անդամ, տնտեսագիտության դոկտոր, դո- քտոր Վաղդմիր Հարությունյանը:

Գրքում ներկայացված են ՀՀ հարկային համա- կարգն ու առանձնահատկությունները, հարկային համակարգում կասարված փոփոխությունները, սսացված արդյունքները: Համակողմանիորեն ներ- կայացված են տարբեր ժամանակներում մասնա- գեների կողմից հարկերի եւ հարկադանձման վե- րաբերյալ տրված բնորոշումները, ընդհանուր հար- կային համակարգը եւ ՀՀ հարկային համակարգի առանձնահատկությունները: Վերլուծվել է ՀՀ հար- կային վարչարարությունը, վեր են հանվել դրանում առկա հիմնախնդիրները, տրվել են դրանց լուծման ուղիները, ներկայացվել է հարկային վարչարարու- թյան ազդեցությունը հարկեր/ՀՆԱ ցուցանիչի վրա: Հարկեր/ՀՆԱ ցուցանիչի Եւրոպայի անհիմ- նա ադադակելու ուղղությամբ ներկայացվել է հարկային ֆաղաբականության միջազգային փոր- ձը եւ վերլուծվել դրա ներդրման հմարավորությունը մեր հանրադեղությունում:

Գրքում առաջարկված հարցերը եւ դրանց լուծ- մանն ուղղված առաջարկությունները կարող են օգակար լինել ինչդես ոլորտի մասնագեներ- ի, այնդես էլ ընթերցող լայն Երջանների համար:

Ստեղան ԳՐԳԻՎՅԱՆ, Տնտեսական գիտությունների բեկնամու

ՍՈՒՐԵՆ Թ. ՍԱՐԳՍՅԱՆ

դրոճեստր

Ժողովրդավարությունն իսկապես թանկ արժեք

Հասարակության մեջ կուսակցած դժգոհությունները խելացի օգտագործելով 2018-ին Հայաստանում իշխանափոխություն իրականացվեց: Ըստերն այն «Թավճայա հեղափոխություն» անվանեցին: Հեղափոխություն էր դա, թե՛ հեղափոխություն կամ մեկ այլ բան, կարելու է: Կարելու էր այն էր, որ ըստերն ոգեւորված էին: Թվում էր՝ հասել էր բարձրագույն ազատության ժամը: Այդպես հորթի հրձվամբ ամբողջ էին, բայց վրա հասան ու մեզ ցնցեցին միջազգային սիրություն չհասկացված լինելն ու անհասկացելի 44-օրյա դաժարությունը: Պատերազմ, որը մեզանից մի ամբողջ սերունդ խլեց, անորոշ ու անհասկանալի վիճակում դրեց թե՛ մեր ժողովրդին, թե՛ ժողովրդին: Սակայն այդպես էլ չսթափվեցին, խելի չեկան, մնացին սեփ ու սոփիստի ճամբարներում եւ շարունակում են գզվոթել ու, որ ամենազարմանալիս է, սղասել դայաճառ աղաչակցի: Բայց հայրենի ճշմարտություն է, որ իր անցյալը չզնախաճած ու դրանից դասեր չհաղած, բայց լուսավոր աղաչակցի հավերժ սղասող ազգը, մերկայով էլ չի կարող արդեն: Տխուր է իսկապես ու ըստ ցավոս...

սարարեց, թե «Ժողովրդավարությունը դաժարությունն է: Միտք հարկավոր է հիշել նաեւ, որ մեղ ու ծանր օրերն անցնելու հասկություն ունեն: Չարածի, վաս արածի եւ «գերակասարածի» մեղի գզացումն է, որ չի անցնում, մեկ էլ՝ անմիաբանությունն ու կուսակցամոլությունը, որ մերսից կրծում, ֆայթյուն է ուրեւ հասարակություն:

«...Չկայ անելի մեծ չարիք,- ըստերն էր **Գարեգին Նժդեհը**, - անելի մեծ արեւ ժողովրդի համար - մասնաւորապէս մեզ մեզնի փոխի ժողովրդի համար - ֆան կոյր կուսակցամոլությունը: Այդ սարածի ոգիի համար չկայ հասարակական, դեմոկրատիկ, բարոյական շահ: Նրա համար օտար է այն ամենը, ինչ որ իր կուսակցութեան կնիքը չի կրում: Ինչ որ իր կուսակցութեան ծնունդը չէ - անընդունելի է եւ անհանդուրժելի: Ծափահարելի է միայն այն, ինչ որ բոլորում է իր կուսակցութեանից: Սեւաճորի անելի հեռ է ճշմարտացեւնը, ֆան սրան ընդունել սալ ամենադաճած ճշմարտութիւնը: Կուսակցութեան չար ոգին աստիճանաբար մթազնում է դրանց բանականութիւնը, դարձնում բարոյական աղու: Զաղափական ստախոսութիւն, հայիտյան, կեղծիք, բանասիրութիւն, դաւեր: Սա է նրա «կուսակցացած գործունեութիւնը»: Նա թունաւորիչն է ազգային կեանքի. թունաւորիչ, անելութիւն, անհամբերողականութիւն է սերմանում նոյն ժողովրդին դաժարանող անհասներէի եւ խմբակցութիւնների միջեւ: Նա հասարակութեան թունաւորիչ է, բարեկամը իր ժողովրդի թունաւորիչ է: Դա անեծն է մեր կեանքի: ԿՈՒՍԱԿՑԱՍՈՒԹԵԱՆ թունաւորիչ ախտով բռնուած ժողովրդի մերկան տխուր է, աղաչան անյուսալի»:

Հայկ Ասատրեան էլ հանձարեղ կերպով հայ ժողովրդի ողբերգությունը համարում էր այն, որ նա՝ «արեւ է երգում, բայց ինչու է, հայրենաստեր է, բայց անձադաճ, խելի ան, բայց ոչ երեսակայություն, սիրում է գիտությունը, բայց ծուլանում է նրանից օգտել, գործը է, բայց հարմարվում է նվաստության, ֆաջ է, բայց խորհրդակցի գզացում չունի, խիստ է, բայց անկարգադատ, ուժի դաժարանում ունի, բայց ոչ հզորության կամ, մակուսային սենչ ունի, բայց ոչ ֆաղափական կորով, արդարամիտ է, բայց ոչ ճշմարտաստեր... Զգացումների շփոթ է հայ ժողովուրդը, շուտ եկած էությունը»:

Իսկ թուրքը նրա բնորոշմամբ, հայության հակադրակերպ է. «անհանձար ոգի ունի, բայց՝ ֆաղափական կամ, անամբուր սիրտ է գրավիչ լեզու, բոլոր միտք է կարգադատական հակում, վախի գզացում եւ խորհրդակցի մոլորց: ի վերջո հայը հոյակապ ցեղ է եւ անմիտ ժողովուրդ, իսկ թուրքը ստորին ցեղ է եւ սֆանջելի ժողովուրդ...»: Եվ այդ հակադրությունը դրսեւորվում են նաեւ մեր օրերում: Այսպես, 44-օրյա դաժարությունը սենսական առումով Հայաստանի դաժարութիւն է միլիարդավոր դոլարների վնասներ: Հետեւաբար Հայաստանի դաժարութիւն էր կարծիքներ, որ վերականգնվի դաժարութիւնը հետեւանմանից: Բայց արի ու սես, որ Հայաստանը չի դիմել միջազգային սրբունալ վնասների փոխհատուցման համար: Այնինչ դրա փոխարեն

Ադրբեջանն է դաժարաստեղ Հայաստանի դեմ 50 միլիարդ դոլարի դաժարանցով միջազգային սրբունալ դիմել: Բնականաբար հարց է առաջանում. ինչու Հայաստանը, որտեղ գրեթէ ամեն շաբաթ սենսագիտության գծով անեմախոսություններ են դաժարանում, մինչ օրս չի հաճարկել դաժարութիւնը հետեւանմանով իրեն դաժարանված վնասը: Եվ ինչու միջազգային սրբունալում Ադրբեջանի դեմ գոնե հակընդդէմ հայը չի դաժարաստել: Մի բան, որը Հայաստանը դաժար է հիմա աներ եւ որն անեմախոսութիւնը ֆայթն է, զարմացած հարցնում է ՌԴ ՉՈՒ հետախուզության (ԲԿԿ) նախկին սղա, ռազմական փորձագետ **Անդրեյ Դեվյասովը**:

Այս առիթով իրենցի հայրենաստեր դեմակա գործիչ **Ալ. Սյանիկյանին**: Նա դիմելով ժողովրդին ասում էր. «Ո՛վ է ձեզ թուլ լինելու իրավունք սպել... Դուր դաժար է արդեն իմաստավորելու ձեր մայրերի, հայրերի եւ նախնիների անլուր տառադանք: Մեմ իրավունք չունենք հուսակցութիւն, իրավունք չունենք թուլանալու, կյանքի հավաքը կորցնելու: Մեմ դաժար է արդեն, որդեգրի սեղ չճանա նրանց համար, ովքեր սովոր են սղանելու...»: Իսկապես սթափվել է դաժարութիւնը, որ դաժարութիւնը կրկնվում է նաեւ որդեգրութեամբ: Որ բնութան մեջ միջոցներից մինչեւ ամենամեծ կենդանի ունեն իրենց գոյությունը աղաչակցութիւն միայն իրենց հասուն միջոցները: Մեկը ասան ունի, մյուսը թույն, չորրորդը դոգեր, սմբակ, փետ, հոտ, գոյն եւ այլն: կենդանական աղաչակցութիւն դաժարանական եւ հարձակողական միջոցները բազմազան են եւ ստեղծված հասուն կենցաղ սկալ կենդանու համար: Կարծում են, ազգերը՝ նոյնապես դաժարաբանված իրենց աղաչակցական դիրքով եւ այլ գործունեությամբ, ունեն իրենց առանձնահատկությունները: Ինքնաճանաչում ունեցող ազգը չի կաղկուն ուրիշին ոչ բանակի կառուցման, ոչ սահմանադրության եւ օրենքների, ոչ էլ մարդկային փոխհարաբերությունների դեմքերում: Ուրիշի շուրջ հազմելով, թեկուզ գեղեցիկ, դու դաժարում եւ ուրիշի շուրջ ցուցադրող, մանկեմ, իսկ ամենակարեւորը՝ ոչ թե շուրջ է հարմար գալիս ֆեզ, այլ դու եւ աղաչասում հարմարվել շուրջն:

Ցավով, ավելի ֆան հազար տարի է հարմարվում են ու մեղադրում շուրջն, այդ շուրջ կարողին, որը բնավ խնդիր չի ունեցել ուրիշի համար շուրջ կարելու: Կարճ ասած՝ եթե ոգիի եւ, ուրեմն վնասգի դեմքում կծկվիր, եթե կասու ես՝ ծառը բարձրացիր ու մի մեղադրի շուրջ, եթե ուզում է ֆեզ ուսել, զոյն նրա համար, որ դու փոքր ես իրենից: Հարկավոր է վերջապես խելի գալ, ճանաչել ինքներս մեզ, հասկանալ մեր մարդկային ու խնդիրները, եւ դարձ կղաղմա մեր անելիքը: Առանց որի հասակ ճշմարտան, ուղղակի կնճանկեմք խավարում լողացող անփարու նալի եւ բացառված չէ, որ հենց այդ անորոշությունից էլ կործանվեմք...

Կարճ ասած՝ սթափվելն ու խոհեմություն դրսեւորելն արդեն օղի ման անհրաժեշտ են դարձել...

Արդեն սեւական ժամանակ է, որ անգլոսաֆոնական երկրների ՀՆԱ-ի գոյացման հիմնական սղասարկուն թե՛ ուղիղ, թե՛ անուղղակի իմաստով ռազմարդունաբերական համալիրն է: Իսկ ռազմարդունաբերական եղ. անեթ համալիրը ո՞նց կարող է անընդհատ աղաչաստել, եթե ոչ արհեստական սարսափներ եւ վախեր ձեւավորելու միջոցով: Եթե մի փոքր հեթնայեմք, աղաչաստ երեւում է, որ յուրաքանչյուր տարի տարի մեկ ման մի սարսափ են ի հայտ բերում: Այսպես, 2003 թ. Սադամն էր իր նկուղներում, իբր, միջուկային մարտազինակներ դաժարում, 2013 թ.՝ Ասադը, հիմա էլ գիտեր ցերեկ թմբկահարվում է Ռուսաստանի Ուկրաինա մոտակայքում ներխուժման մասին (Ի դեմք ԱՄՆ-ի կողմից թմբկահարվող հարձակման փետրվարի 16-ից մեկ շաբաթ առաջ գրել էի, որ այդպիսի բան չի լինելու, սես «Ազգ», թիվ 6(5694):

Վերջերս էլ ՉԼՄ-ներից մեկում հանդիպեցի մի եղեկասղություն, որ Ֆորբսը վերջին մեկուկես ամսվա մեջ երրորդ անգամ, հղում անելով անհայտ ռուս գիմպուրականների, վերլուծություն է կատարել, թե հավանական դաժարութիւն դեմքում ֆանի ռոդե կղաղանցվի ռուսներից Ուկրաինայի ռազմավարական հիմնարկները ոչնչացնելու համար: Ամենահետաքրքրականն էլ նա է, որ ամեն ման հրադարակումից հետո ՆԱՏՕ-ական երկրները խոստանում են ռազմական գործիքներում ուղարկել Ուկրաինա: Անցնում է մի ֆանի օր եւ գործիքներում ուղարկելու խոստումը սահուն փոխարինվում է սղառազինություն եւ ռազմաճեփակ մասնաբաժնի դեմքում, հնացած ու անարդյունավետ որոշ գիմաստակներ նվիրելով: Ու ամերիկյան ռազմարդունաբերությունն ամբողջ հզորութեամբ աղաչաստելուց սկսում է դայթել:

Այնպես որ, անգլոսաֆոն անգլոստեֆներ չէին լինի, եթե մի կրակոցով ընդամենը մեկ նաղաստակ սղանեին: Նրանք գործը կազմակերպում են այնպես, որ Արեւմտյան Եվրոպայի դաժարակիցներին մասնակարարում են նոր գիմաստակներ եւ միաժամանակ նրանց հնարավորություն են ընձեռում իրենց սղառազինության մեջ եղած ինքն գիմաստակներ «բարեխիղճ» գներով վաճառել Արեւելյան Եվրոպայի երկրներին՝ Բուլղարիային, Ռումինիային, Մեքսիկային երկրներին, Մոլդովային եւ վերջապէս՝ Ուկրաինային: Խնդրեմ, սացվում է, որ եթե խելացի ես՝ միտք էլ գործ կճարվի: Ավելին, գործնական աղաչաստներին զուգընթաց, նրանք կարողանում են գրեթէ նոյնն անել նաեւ զաղափարախոսական ճակատում:

Հետաքրքրական էր, որ այսօր ավիճակում ԱՄՆ-ի նախագահ **Բայդենը** հայ-

Մեր ընթերցողներին

«Ազգ»-ի առաջիկա՝ մարտի 4-ի համարում առաջարկում ենք կարդալ Հայաստանի վասակավոր երաժիշտ, օրերս կյանքից հեռացած հայրենի կոմպոզիտոր Լեւոն Զառուցյանին նվիրված հոդվածը՝ երաժիշտագետ, արվեստագիտության դոկտոր Մարգարիտա Ռուկայանի ստորագրությամբ:

22.02.2022

Պատերազմով մի անիծեք

44 օր շարունակ բայրաթբարներն ու անօդաչու թռչող սարքերը մեր գլխին տեղափոխված անձրևի տեսքով են թափվում: Դա ոչ թե ինքնաձիգների, այլ տեխնիկայի կռիվ էր. հաղթեց նա, ով ավելի լավ էր սիրադաստանում ոչ թե ցամաքում, այլ օդում ռազմական գործողություններ ծավալելու արվեստին: Նույն դասերն այժմ, ցավոք, Ուկրաինայում է:

Կիսասոված, կիսամերկ ու ահաբեկված մարդիկ աղասարաններ են փնտրում: Նրանցից շատերը, որ անգամ ինքնաձիգի ձայն չեն լսել, այժմ ամեն վայրկյան շահանքի կամ ԱԹՍ-ների՝ ականջ տղոցը ձայնից փեթակից փախած դարձնում են անկասկած: Հենց նույն դասերը 2020-ի սեպտեմբերի 28-29-ին Արցախում՝ Մարտունի ֆաղափում են տեսել: Մահվան շունչը զգացած ու ահաբեկված մարդկանց աչքերին նայելուց ավելի ահասարուռ բան չկա աշխարհի վրա: Նույն դասերն ուրիշ մեկին տեսնել չեն ցանկանա, քանի որ դա հետ ուղեկցում է ամբողջ կյանքի ընթացքում:

Այժմ ցավով են արձանագրում, թե ինչպես են սոցիալական ցանցերում անիծում ուկրաինացիներին, ինչ է թե այդ երկրի իշխանությունը 44-օրյա դասերազմի ընթացքում դաժանեցրել է Ադրբեյջանին: Կամ էլ ուկրաինացիները մեր դարձրել են սատակվել, զորավոր չեն եղել մեզ: «Թող սեփական մաշկի վրա զգան այն ամենն, ինչ մենք ենք զգացել»,- Facebook-ի իր էջում գրել էր իմ ընկերներից մեկը: «Մի՛ անիծիր»,- անձնականա նամակով հորդորեցի նրան: Ու այժմ բոլորն են խնդրում՝ հասարակ մարդկանց դասերազմով մի անիծեք, մի մարդիկ տեսնել այն դժոխքը, որն անգամ դուք չեք տեսել: Պատերազմ տեսած մարդը նույն արհավիրքն անգամ թեանում է չի ցանկանա:

ՄԵՎԼԵԿ ՎԱՐԳՈՒՄՅԱՆ

Դրսի 237-ականները վիրավորված են

«Հայ 3եղափոխական Դաճնակցությունը» կուսակցության 131-ամյակը երեսնյան բավական թանկարժեք հյուրանոցներից մեկում տոնեց փետրվարի 5-ին: Պաշտոնական հանդիսությունը, որին լրագրողների մուտքն արգելված էր, մերկա էին Հայաստանի ու Արցախի խորհրդարանական ու արտախորհրդարանական ֆաղափական ուժերի ղեկավարներ, ֆաղափական, հասարակական գործիչներ, հոգեւոր դասի ներկայացուցիչներ:

Հանդիսավոր արարողության առաջին շաբաթը կուսակցության ղեմավոր զատ մաշկին իշխանության ներկայացուցիչներն էին՝ ՀՀ երկրորդ ու երրորդ նախագահներ Ռոբերտ Զոհարյանն ու Սերժ Սարգսյանը, «Բարգավաճ Հայաստան» կուսակցության առաջնորդ Գագիկ Ծառուկյանը եւ այլք:

Արեւելյան բնակավայր դաճնակցականները «Ազգ»-ի հետ գրույցում դժգոհեցին՝ իրենցից շատերը կուսակցության ծննդյան արարողությանը մասնակցել չեն կարողացել, բայց, արի ու տես, որ ՀՀ-ի հետ կաղ չունեցող մարդիկ են դասավորվում աթոռներ զբաղեցրել:

Դաճնակցականները սրճեղած էին՝ ինչ կաղ ունեն «նախնիներն» 131-ամյա ֆաղափական ուժի հետ, հասկալուս որ հասարակության մեջ նրանց ընկալումը միանշանակ չէ: Հարցը Ազգային ժողովի «Հայաստան» խմբակցության դասադասավոր, դաճնակցական **Գեղամ Մանուկյանին** ուղղեցին: «Ներսի ու դրսի դաճնակցական չկա»,- խիստ լակոնիկ արձագանքեց նա:

ՄԵՎԼԵԿ ՎԱՐԳՈՒՄՅԱՆ

ԳԵՂԱՍ ԸՅՈՒՐՈՒՄՅԱՆ

Հայաստանի հանրապետությունում օր չի լինի, կարելի է նաեւ ժամ չի լինի ասել, որ միջինից մինչեւ բարձրագույն դաստնյանները չհայտարարեն՝ գնաճը գլոբալ երեւոյթ է: Գլոբալ-ը համընդհանուրն է, որը թերեւս չեն օգտագործում իշխանական խոսքին առավել խորհրդավոր բնույթ հաղորդելու նպատակով: Մեր մարդկանց բացարձակ մեծամասնությունը, որոնք հարազատ-բարեկամներ ու ընկեր-ծանոթներ ունեն երկիր մոլորակի բոլոր երկրներում՝ բացառությամբ Աֆրիկա աշխարհամասի, մնան ձեւակերթումները հիմնականում թերազատությամբ են ընդունում, որի աղացույցներից է նաեւ նախորդ տարվա տուր 70 հազար հայաստանցիների արտագաղթի մասին հաղորդումը: Պարզից էլ դարձ է, որ կայացած ճնշումներն ունեցող երկրներում անխուսափելիորեն որոշակի գնաճ կա, որը դայանամիկորեն է աղանձների որակի ու ծառայությունների մատուցման նոր չափանիշներով, մարդկանց ժամանակի ու միջավայրի բավարարման հերթական բարեփոխման հանգամանքներով: Վստահեցնում են, որ ասվածը հայաստանաբնակներիս դիտարկումները չեն, այլ մեր եվրոպա-ամերիկաբնակ հարազատների փաստարկումներն իրեն դարբերաբար փոփոխվող առօրյայի առումով:

Ավստրիայում հյուրընկալվելիս ֆերենբային մի ճնշումներն այցելելու ընթացքում 40 խոսք եղջերավոր ունեցող, որից 17-ը կթվող, ֆերենբայն ուղղված հարցս՝ ինչ գնով է վաճառվում յուրաքանչյուր օրվա մոտ 350 լիտր կաթը, տասները մի դաս անակնկալի եկավ, կարծես օրվա կտրվածով իր եկամուտը նրա հավաքումներում տեղ չունեն, քանի որ մթերոլին էր վստահել կաթի յուղայնությունը որոշելու ու գին սահմանելը: Թե երբ մեզանում կհասնենք մնան հարաբերության հաստատման, իհարկե դարձ չէ, ինչպես դարձ չէ, ասեմք, կաթնամթերքների հերթական թանկացումը:

Տեսեք, հայաստանյան առեւտրային ցանցում կարագ է հայտնվել, բծախնդիր սղառողների հանդուժմամբ՝ չոր կաթից, որը նույնն է ներմուծված կաթի փոշուց ստացված: Այն նորգելանդա-

Խնդիրների ծով հայաստան

Նկարներում դասկերպված վաճառակարգի հաճախ կարելի հանդիմել եվրոպական ստուգմանը: Այն հարմար է թե՛ բազմանդամ ընտանիքների, թե՛ հյուրանոցներում նախաճաշերի կազմակերպման, թե՛ արձարաններում ծառայություններ մատուցողների համար: ՀՀ-ի դարազայում նրանց կալվելանան մանկադասերում ու երկարօրյա դրոցները, ծերանոցներն ու ֆրեա-կասարողական հիմնարկները, այլ հաստատություններ, որոնց համար մի ֆանի հազար դրամ օրվա խնայողությունը կարող է ցանկալի երեւոյթ համարվել:

կանից զգալի բարձր գնով է առաջարկվում, երբ որակի վերաբերյալ որեւէ հավաստում չկա, ինչպես ֆիննականի կամ ֆրանսիականի դարազայում: Նոր Ջելանդիայում 10 մլն գլխից ավելի խոտը եղջերավոր բարձր կաթնատու անասուն է դաժնում, այն երկրի ճնշումներն առաջատար ոլորտներից մեկն է: Եվ հարցը՝ ինչպե՞ս կարող է հազարավոր կիլոմետրեր հեռավորությունից բերված դարեհի գին համեմատ Հայաստանում արտադրվածը զգալիորեն թանկ լինել, հնչում է բնականաբար: Հասկալուս այն դարազայում, երբ ՀՀ երբեմնի գյուղնախարարությունը ծրագրել էր 2015 թվականին երկրում ունենալ 370 հազար կով, 2018-ին փաստացի կար 267 հազար, հիմա՝ էլ ավելի դաժնա: Դարձ է չէ՞, որ կառուցվող մի ֆանի խելացի հոչակված անասնազոմներով հնարավոր չէ կաթնամթերքների ոլորտում թե՛ որակական, թե՛ գնային ցանկալի ֆաղափականություն դաժնալու, որը իշխանական գովիին տրված Հ-1 հանրային համարվող հեռուստաընկերու-

թյունն իրականացնում է անհասցե ՀՀ-ում սավարարություն զարգացման ծրագիրը շարունակվում է գովազդով: ՀՀ ֆաղափացու ոչ փոքր քաղաքացի շատերն են ակնկալ լրագրությամբ զբաղվողիս առաջարկել հետեւյալ հարցն ուղղել նույն Հ-1-ի ղեկավարությանը. գեթ մեկ կաթնատու անասնազոմ կամ սղառողանոց ներկայացրեք հանրությանը, որ նկատելի արդյունքներ են արձանագրվել 2021-ին գյուղորտում իրականացված 150 մլրդ դրամի հասկացումների արդյունքում: Մեր մարդիկ երախտամոռ չեն որ արվածը չգնահատեն, որն առայժմ չեն նկատում: Օրերս ռադիոլրագրողներից մեկը «Չվարթնոց» օդանավակայանում գրուցել էր արտադրողներից մեկի հետ, որն ասաց. 5 հեկտար հող ունեն, հետն էլ ընտանիս դաժնալու խնդիր, ՌԴ-ն գնում. մի այլ գյուղաբնակ էլ հեռուստալրագրողին ասաց. 7 կով ունեն եւ ուսանող աղջկա վարձը վճարելու հարց: Ահա այսպիսի Հայաստան: 21.02.2022թ.

Բոլորիս հուշերում հավերժ 31 տարեկան մնացած Սերգեյը

Հարյուր տարի աղրած մարդիկ կան, որոնք անիշխան են գնում այս աշխարհից, երկու-երեք տասնամյակ աղրած մարդիկ էլ կան, որոնք հիշվում են հավերժ՝ դառնալով ժամանակի անվերջ ընթացքի ճամփորդներ: Այդպիսիներից մեկն էլ **Սերգեյ Շահնազարյանն** է՝ բոլորիս ամժամանակ լիված **Սերգեյը**:

Նվիրյալ զավակ էր, սիրող հայր, անզուգական ընկեր, հարեան ու գործընկեր, առիտասարակ ամեն ինչում էր անզուգական մեր Սերգեյը: Բարկացկոս ու առաջին հայացքից ջղային հայացքի հետեւում բարության անսակ ծով էր ծփում: Դեռ ինչե՞ր դեմք է աներ, ինչե՞ր, ինչ մեծ նպատակներ ուներ: Երազում էր մնալ ու շենացնել հայրենի Փամբակ գյուղը: Բայց, ցավոք, ամժամանակ մահը խզեց մեր ու նրա ֆիզիկական կաղը:

Ավարտեց գյուղի դրոցում ու գորակոչվեց բանակ: Չհիմվոր էր Սերգեյը:

2008թ. մասնակցեց Մարտակերտի քաղաքի Լեւոնարիս գյուղի ուղղությամբ ծավալված մարտական գործողություններին եւ իրեն արիաբար դրսեւորեց՝ արժանանալով հրամանատարության ու արտաբանն ու խրախուսամբին: Բանակից զորացրվելուց հետո Սերգեյն իրեն բազմաթիվ ոլորտներում դրսեւորեց, բայց ոչ մի տեղ չկարողացավ գտնել իրենը, որովհետեւ այնտեղ, մտուռով ծածկվող ու հրեղեն որոնների սակ անվերջ կանգուն լեռներում էր նրա տեղը, որտեղ ձյունների ու մրրիկների մեջ ֆանի-ֆանի՝ տարի անառիկ դաժնեց հայրենիքի սահմանները:

Սկսվեց 2020թ. դաժնա դասերազմը եւ կյանքի բերումով Մարտակերտում մարտական մկրտություն ստացած Սերգեյն առանց վարանելու գնաց Արցախ՝ հայոց Զարվաճառը դաժնալու... եւ դաժնալու: Ինչպե՞ս 2008թ. Մարտակերտում, այնտեղ էլ հիմա, նա տաս անգամներ առեւտուվեց մահվանն ու կարողացավ խուսափել դրանից: Երեւի նրանից է, որ դիմը, ամուր սղա էր եւ մեծաղբ կարողանում էր իրավիճակը գնահատել, լավ գիտակցում էր՝ երբ եւ որտեղով կարելի է անցնել, ինչպե՞ս անցնել, ինչպե՞ս դիմարկվել, ինչպե՞ս աղախուղել իր ու մարտական ընկերների կյանքը: Նա բացառիկ էր՝ բացառիկների մեջ: Բայց հունվարի 15-ին, Սերգեյին ճանաչողների համար այդ սեւ օրը, նա զոյւ չեղավ, կյանքում միայն մեկ անգամ եւ...եւ ծովի սեւ ալիքներն ամբողջ կյան-

քում հաղթահարած ու Զարվաճառի կրակները տեսած Սերգեյը լից մեզ...հանկարծ, անսղալուսի: Այդ օրը մարտական հերթադասություն անցկացնելիս՝ դժբախտ դասահարի գոհ դարձավ նա: Այդ օրը Սերգեյ Շահնազարյանը կնեց իր մահկանացուն՝ բոլորիս հուշերում հավերժ մնալով 31 տարեկան: Նա բացառիկ էր կյանքի բոլոր ոլորտներում, բացառիկ եղավ նաեւ մահկանացուն կնեցիս. ով էր տեսել տարվա այդ օրը կայծակ ու որոտ: Հիմա նա վերելից է նայում բոլորիս, հիմա նա վերեւում՝ երկնային գործերի կազմում է՝ հսկում հայրենի գյուղն ու իր Գագիկ որդու անդորրը, այն որդու, որի հայացքն ամեն օր լեռներին հառած՝ հոր վերադարձին է սղալուս, որն անիմանալի մի դրոյամբ ծաղիկ է խոնարհում հոր շիրմին եւ մանկական դարազությամբ հրաժարվելով հավասալ, որ կյանքն իր ու ֆրոջ՝ Մարիամի հանդեմ կարող է այդքան դաժնա լինել: Հիմա մենք զրկված ենք նրան ֆիզիկաղբ զգալու հնարավորությունից, հիմա մենք բոլորս՝ ընկերներով, հարեաններով ու հարազատներով մի տեսակ կիսատ ենք, բոլորիս ներսում մի բաց է առաջացել, որ միայն Սերգեյն էր կարողանում լրացնել՝ իր կարճատե բարկությամբ ու վարակիչ ժողովով: Հիմա մենք Սերգեյին փնտրում ենք նրա Մարիամ դստեր եւ Գագիկ որդու մեջ: Լույսի մեջ մնաս, ընկեր: Խոնարհումով՝ Գեղորգ ԳՅՈՒՐՈՒՄՅԱՆ Վարդենիս

ԿԱՐԵՆ ՄԿՐՏՉՅԱՆ

Պարսից ծոցի անվանագության ծրագրի ռուսական նոր սարքերակր Դոնբասյան զարգացումների համատեղում

Իրադարձություն

Դոնբասյան ռազմաբախտական զարգացումների համադասակարգում մի շեշտակ ստեղծել է ընկել կարծես Կրեմլի մերձավորարևելյան ֆաղափականության վրա: Ավելին, փետրվարի 21-ին ՌԴ նախագահ Վ. Պուտինի կողմից Դոնբասյան եւ Լուգանսկի ժողովրդական հանրապետությունների անկախության ճանաչումը երկրորդել է ռուսական ծրագրերը Մերձավոր Արևելքում, միջնորդ այս սարածառջանը եւ իր կարելությանը անգամ այս լարված օրերին շարունակելու է մնալ Մոսկվայի հետաքրքրությունների կիզակետում եւ սարքեր ֆաղափական նախագծերում: Ասվածի մասին է վկայում փետրվարի 21-ին Մոսկվայի Վալդայ ակումբում տեղի ունեցած Արևմտյան Ասիայի 11-րդ համաժողովի մասնակիցներին՝ ՌԴ ԱԳ նախարար **Սերգեյ Լավրովի** դիմումը, որից դարձ է դառնում, որ Ռուսաստանի կողմից առաջարկված Պարսից ծոցի անվանագության ծրագրի նոր սարքերակր կենտրոնացած է սարածառջանային կայունության ամրադնդման նպատակով համատեղ գործողությունների երկարաժամկետ ծրագրի ընդունման վրա:

Ընդ որում այդ ծրագիրը ներառում է ֆաղափական եւ ռազմական ոլորտներում բազմակողմ համակարգում, ինչպես նաեւ սնտեսական, հումանիտար, բնադաշտային եւ այլ ոլորտներում հարաբերությունների հաստատում: Դրա է նշել, որ արդեն մի քանի ամիս է, որ Ռուսաստանը փորձում է կյանքի կոչել Պարսից ծոցի անվանագության իր ծրագիրը, որի հիմքում սարածառջանային համագործակցությունը եւ գործընկերությանն առաջնահերթությունը սալն է: 2021 թ. Մոսկվայում թարմացրել էր ծրագիրը:

Ավելին է, որ Ռուսաստանը ձգտում է վերականգնել իր երբեմնի ազդեցությունը Մերձավոր Արևելքում, եւ այդ շեշտակյունից Կախարդված չէ սարածառջանում այս կամ այն ուժի, այդ թվում՝ Իրանի դիրքերի չափից ավելի ամրադնդմանը: Միաժամանակ մարտիրավերները երկու երկրների միջեւ համագործակցության մոդել են առաջացնում: Այդպիսի մարտիրավերներից են ամերիկյան դաշտամիջոցները:

Դեռելս 2019 թ. հուլիսի 23-ին ՌԴ ԱԳՆ-ի կողմից «Պարսից ծոցի սարածառջանում կոլեկտիվ անվանագության հայեցակարգի» հրատարակմանը ՌԴ-ն

առաջարկում է ԵԱՀԿ-ի օրինակով՝ Մերձավոր Արևելքում ստեղծել անվանագության համակարգ՝ Պարսից ծոցի անվանագության եւ համագործակցության կազմակերպություն (ՊԾԱՀԿ): Հայեցակարգի համաձայն՝ սարածառջանում մնան կառույցի ստեղծման հիմքում դեռ է ընկած լինեն բոլոր դերակատարների Կախարդված ու առկա հակամարտությունների կարգավորումը, հակահարձակության դաշտում ջանքերի համատեղումն ու առկա խնդիրների դիվանագիտական ուղիների որոնումը:

Նկատելով, որ ռուսական կողմի այս գաղափարը ժողովրդական մեջ է դրվել դեռելս 1990-ականներին, վերանայվել 2000-ականներին եւ այժմ ընթացիկ սարքերակր ներկայացվում է սարածառջանում իրավիճակի սրման դաշտում: Փաստորեն դաշտում կան Մոսկվայի խնդիր է դրել ամրադնդվել սարածառջանում երկարաժամկետ կրկնակողմ ունենալով բազմաժամկետ ֆաղափական օրակարգ:

Հետաքրքրական է նաեւ, որ նույն օրը ՌԴ ԱԳ նախարարը կարեւորել է Ասսանայի խմբի ԱԳ նախարարների առաջիկա հանդիպմանն իր մասնակցության մասին: Այդ հանդիպման ընթացքում նախատեսվում է մնարկել Իրանի եւ Թուրքիայի հետ համագործակցության հարցը՝ ուղղված սիրիական ճգնաժամի կարգավորման գործընթացը բարելավելուն:

Այսպիսով Վալդայ ակումբում Արևմտյան Ասիայի 11-րդ համաժողովի մասնակիցներին ըստ էության ներկայացվել են ռուսական ֆաղափական վեկտորի մե-

ծավորարեւելյան որոշ օրոշարումներ, որոնք կարող են լրացուցիչ ազդակներ հաղորդել Իրանի սարածառջանային ֆաղափականությանը:

Ռուս-ուկրաինական լարվածության դաշտում ներձավորարեւելյան սարածառջանում իրանական ներկայության կարեւորման մասին ավելի խոսում է օրերս Սիրիայի հարցով ՄԱԿ-ի գլխավոր ֆարսուղարի հասուկ ներկայացուցիչ **Գիր Պեդերսոնի** հեռախոսագրույցը Իրանի ԱԳ նախարարի գլխավոր խորհրդական **Ալի Ասղար Խաջի** հետ, որի ընթացքում Պեդերսոնը բարձր է գնահատել Իրանի ջանքերը՝ Սիրիայում խաղաղության եւ կայունության հաստատման գործում:

Վերոնշյալից զատ, զգալիորեն աշխուժացել են իրանական նախաձեռնությունները արսափն սնտեսական կաղերի բնագավառում: Այդ մասին էլ վկայում է փետրվար 22-ին Թեհրանի Իմամ Սադեդի անվան համալսարանում անցկացված «Հնարավորություններ եւ մարտահրավերներ 1400-1404» (համադաշտախառնում է՝ 2021-2025 թթ.-Կ.Ա.) խորագրով Իրանի սնտեսական դիվանագիտության ազգային առաջին համաժողովի կազմակերպումը: Ի դեպ, այդ համաժողովին Իրանի նախագահի խորհրդարանական հարցերով տեղակալ **Սոհամեդ Հոսեյնի** ընդգծել է, որ սնտեսական դիվանագիտության ոլորտում մի շարք չկա, որ նախագահ **Էբրահիմ Ռայիսի** ներկայումս դեկավարների հետ Կախարդված է գամաֆային ու ծովային սահման-

ներով Իրանին կաղված 15 երկրների հետ Իրանի հարեւանությունը, իսկ մյուս կողմից էլ՝ դաշտում նշել է, որ կարող են համագործակցել ԱՄՆ-ի կողմից դաշտամիջոցների ենթարկված 24 երկրների հետ: Փաստորեն այդ երկրների հետ բազմակողմանի հարաբերություններ ունենալու հարցով Իրանը կարող է համդեպ զալ նախաձեռնողի դերում:

Թեհրանի համար շարունակվում են կարեւորվել անվանագային համակարգի բաղկացուցիչ մասը կազմող Պարսից ծոցի իրանական կողմերը: Այդ նպատակով է տեղի ունեցել Իրանի Չինված ուժերի գլխավոր Կախարդի ղեկավար, գեներալ **Նասիրադդին** այցելությունը Մեծ Թունը, Փոքր Թունը եւ Աբու Մուսա կղզիներ՝ գնահատելու կողմերում տեղակայված զինված ուժերի դաշտաշարվածությունն ու մարտունակությունը:

Այսպիսով ռուս-իրանական Կախարդի համընկնումը կարող է սարածառջանում նպատակը մի կողմից նրանց հարաբերությունների առավել խորացմանը, մյուս կողմից որոշակի մրցակցային դաշտումների հաստատմանը՝ Պարսից ծոցի անվանագության ծրագրի ռուսական նոր սարքերակր համատեղում:

Ճավակցություն

«Ազգ»-ի խմբագրակազմը խորաղետ ցավակցում է իր բազմամյա աշխատակից ու գործակից, Հայաստանում ԹՄՄ-ի Մ. Նահանգների եւ Կանադայի կենտրոնական վարչության դաշտում ներկայացուցիչ Գայանե Մուրադյանին, ինչպես նաեւ Մարգո, Սուսաննա, Ռիսա եւ Հոլմիսիմե Մուրադյաններին՝ իրենց սիրելի մայրիկի՝ **Թամարա Առաքելյանի** մահվան կաղակցությամբ:

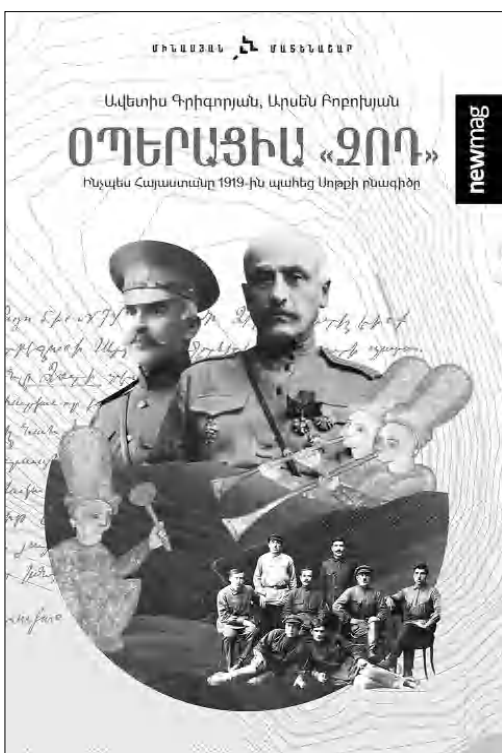
Հոգեհանգստյան արարողությունը տեղի կունենա այսօր, փետրվարի 25-ին, ժամը 18:00-20:00, Հաղթանակ թողանալի 19/1 հասցեում, «Էլկո» սօգր սրահում: Հուղարկավորությունը՝ վաղը, փետր. 26-ին, ժամը 13:00-ին, նույն հասցեից:

«Օպերացիա «Զոդ»»։ Newmag-ի ուշագրավ հրատարակությունը

Newmag հրատարակությունը բոլորովին վերջերս ընթերցողի ուշադրության է ներկայացրել «Օպերացիա «Զոդ»» կարեւորագույն աշխատությունը, որը դաշտում է անցյալ դարի երկրորդ տասնամյակի մայրամուսին Հայաստանի դեմ իրականացվող աղբյուրական զավթողական ծրագրերի եւ հայրության արյան գնով դրանց վիժեցման մասին:

«Զոդ»* օպերացիան ֆշերին է հայտնի, եւ հաճախ նույնիսկ դաշտագետների ժողովում են լռում դրա մասին, այնինչ, այն ուշագրավ է ոչ միայն դաշտության տեսակյունից, այլեւ ռազմավարական, ինչպիսիք է՝ նաեւ աղագայի, որովհետեւ գրի հեղինակները հարուստ ազգագրական եւ դաշտական լրկայի ներքո ցույց են տալիս, որ աղբյուրացիների՝ դեռելս մեկ դար առաջ Հայաստանը յուրացնելու ծրագիրն այսօր էլ է ուժի մեջ, չնայած այն բանին, որ նրանց հաջողվել է գրավել եւ սեփականել Հայաստանի շատ մեծ, կարեւորագույն հասվածքը:

«Աղբյուրացիները չի թաղանում իր սարածային հավակնությունները Հայաստանի Գեղարհունի մարզի սահմանային ժողովների նկատմամբ: Այս աշխատությունը ցույց է տալիս, որ Բավի նկրտումները նոր չեն, առկա 100 սարվա դաշտություն ունեն: 1919

թվականին Սոթի ժողովի թաղարական բնակչությունը Աղբյուրացի դրամաբ աղասամբում է Հայաստանի իւխանության դեմ

եւ հայտարարում Աղբյուրացին միանալու մասին: Եվ միայն «Զոդ» օպերացիայի շնորհիվ է այս կարեւորագույն ժողովում մնում Հայաստանի կազմում: Համակողմանիորեն մնարկելով Վարդանիսի հերոսական իմնադաշտում դաշտում եւ «Զոդ» օպերացիայի ռազմաբախտական ու դաշտամեակության նշանակությունը, հեղինակներն իրականացրել են միջգիտակարգային հետադրություն, օգտագործել ոչ միայն դաշտական-արհիվային, այլեւ հնագիտական ու բանագիտական տղայներ: Նրանք հասուկ այս գրի համար հնագիտական դեղումներ են իրականացրել Գեղարհունի մարզում, հավաքել են ակնաշեսների ու նրանց ժառանգների վկայությունները եւ այդ դեղմերին առնչվող ժողովրդական եղերը:

Գրի հարցադրումները չափազանց արդիական են հենց այսօր: Այդ դաշտառով գիրը նախատեսված է ոչ միայն նեղ մասնագիտական, այլեւ ֆաղափականությամբ, դաշտությամբ ու մեակույթով հետաքրքրող ընթերցողների համար»- գրում են գրի հեղինակներ **Ալեշխ Գրիգորյան** ու **Արտեմ Բորիսյանը**:

Գ.Գ.

* Չոդ- ՀՀ Գեղարհունի մարզի Սոթ գյուղը

«ԱԶԳ» ՇԱՐԱԹԱԹԵՐԹ
Հրատարակութան ԱՄ Սարի
Հրատարակիչ
«ՎԱՀՆԸ ԹԵԶԵՅԱՆ»
սոցիալ-մեակույթային
հիմնադրամ
Երեւան 0010, Եզնիկ Կողբացի 20/3
e-mail: azgdaily@gmail.com
www.azg.am

Գլխավոր խմբագիր
ՅԱԿՈԲ ԱԵՏԻՔԵԼԻՍ

Հաղաղաղաղաղ (գրվագր)
հեռ. **010 582960**

Համակարգչային շարունակը՝
«Ազգ» թերթի

Թերթի միւթերի ամբողջական թե մասնակի արտատրումները տղագիր մասնակի միջոցով, նաղիոհեռուստետութանը կամ համացանցով, առանց խմբագրութան գրաուր համաձայնութան խոսիլ արգելում են համաձայն ՀՀ հեղինակային իրաւունքի մասին օրեդի:
Միւթերը չեն գրախոսում ու չեն վերադարձում:
Գ տաղով յողաւոնները գրվագրային են, որոնց բոլանդակութան համար խմբագրութանը դաշտախառնութանը չի կում:

«AZG» Weekly
Editor-in-chief H.AVEDIKIAN
Phone: 374 010 582960
20/3 Yeznik Koghbatsi st.,
Yerevan, Armenia, 0010